

DELAVSKA ENOTNOST

Glasiło sindikatov Slovenije izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. — Odgovorni urednik France Boštjančič. — Tisk Casopisno-založniškega podjetja »Slovenski poročevalci« v Ljubljani. — Naslov uredništva in uprave Ljubljana, Cufarjeva ulica 1 — Dom sindikatov. Telefon uredništva in uprave 32-031, uredništvo 32-538, uprava 30-046. Poštni predal 284. — Račun pri Mestni hranilnici v Ljubljani 601-606-1-221. List izhaja vsak petek. — Rokopisov ne vračamo. — Mesečna naročnina 40 din, četrtletna 120 din, polletna 240 din, celoletna 480 din; posamezna šte. 10 din

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE

ST. 39 / 20. SEPTEMBRA 1956 / LETO XV / CENA 10 DIN

VELIČASTNO DELAVSKO ZBOROVANJE V KRANJU

DELAVSKA PEST

JE KOVALA TEMELJE REVOLUCIJE ŠE PRED VOJNO

Kranj je dihal že več dni pred slavjem 20. obletnice tekstilne stavke Slovenije v svečanem razpoloženju. Mesto in okolica sta se odela v cvetje in rdeče, proletarske zastave, iz zvočnikov pa so odmevale borbene delavske in partizanske pesmi. V nedeljo so se zgrnile množice iz vse Slovenije na jaso pri vasi Rupa. Nekateri sodijo, da se je zbralo tam okrog 60.000 ljudi. Točno ob 10. uri je predsednik pripravljalnega odbora

Mirko Zlatnar odprl zborovanje ter pozdravil udeležence zborovanja in goste. Nato pa je dal besedo pokrovitelju proslave tovarišu Francu Leskošku-Luki. Le-ta je najprej prebral pozdrav tovariša Tita zborovalcem in jih pozdravil v imenu Centralnega komiteja ZKJ. Danes, ko je delavski razred gospodar proizvajalnih sredstev, je prav, da se te in podobnih obletnic posebej spominjamo, da ne utonejo v pozabo. Nato pa je nadaljeval:

do 4 din na uro. V nekaterih tovarnah pa celo komaj dinar na uro. Osemurnega delovnega časa se skoraj nikjer ni izvajalo. Grobo se je kršilo socialno zakonodajo, higienske razmere so bile pod vsako kritiko. Varnostne naprave v obratih so bile nezadostne. Posebno poglavje pa je bilo razmerje nadzornega osebja, večinoma inozemcev, do delavstva. Šikane, kazni in odpusti so bili na dnevnem redu. Takratne pritožbe delavstva, ki so prihajale na strokovne organizacije in Delavsko zbornico, kažejo žalostno sliko razmer in delovnih odnosov, ki so bili v tekstilni industriji. Tekstilno delavstvo je bilo, glede na socialno pripadnost, v ogromni večini kmečki proletariat, ki ga zemlja ni mogla preživljati. Ta množica je bila zaradi tega razredno nezavedna in jo je bilo težavno organizirati, tako da je bilo kapitalistom lahko, da so jo toliko časa nesramno izkoriščali.

TEŽAK POLOŽAJ TEKSTILNEGA DELAVSTVA

Tekstilna industrija je bila v stari Jugoslaviji med vsemi panogami najbolj favorizirana industrija. Inozemski kapitalisti so pravilno računali, da jim bo gospodarsko nerazvita Jugoslavija nudila velike možnosti in omogočila velike dobičke. Zato so si izbrali Jugoslavijo, iz določenih razlogov pa v njej Slovenijo, za gradnjo tekstilne industrije. Domačega kapitala ni bilo, in še ta, kolikor ga je bilo, ni pokazal nobene iniciative. Zato je država napore inozemskega kapitala za izgradnjo tekstilne industrije podpirala v gospodarski in finančni politiki. Država je uvoz strojev in surovin oprostila plačanja carine. Z visokimi carinami pa je zaščitila tekstilne izdelke.

V Sloveniji, kjer se je tekstilna industrija najbolj razvila, je bilo v njej leta 1926 zaposlenih 5000 delavcev, leta 1930 že 9000, leta 1935 pa 15.000 delavcev in delavk. Ob carinski zaščiti in iniciativi inozemskega kapitala se je tekstilna industrija tako razvila, da je leta 1936 zalagala že 70 odstotkov domačega trga s tekstilnimi proizvodi.

Inozemski kapitalisti so prišli v Jugoslavijo samo zato, ker jim je stara Jugoslavija omogo-

čila uvoz starih, v inozemstvu že rabljenih strojev, cenen nakup zemljišč za gradnjo tovarn, dala davčne olajšave in omogočila izkoriščanje cenejše delovne sile. Tovarne niso bile moderno zgrajene. Delovni pogoji so bili z razmahom tovarn vedno slabši. V Sloveniji je vladala v tem pogledu prava anarhija. Mezde so se gibale od 1,50

ENOTNA FRONTA DELAVSTVA IN SREDNJIH SLOJEV ZA BOJ PROTI FAŠIZMU

Velika gospodarska kriza po letu 1929 je do temelja potresla gospodarstvo raznih držav, med temi tudi staro Jugoslavijo. Ta kriza je najbolj prizadela delavstvo in široke ljudske množice. Zavladala sta brezposelnost in siromaštvo. Te siromašne množice so vedno glasneje zahtevale kruh in pravico in se organizirale v borbo proti nosilcem tega krivičnega gospodarskega in političnega sistema. Gospodarskim krizam so sledile še politične krize.

Tenka plast nosilcev tega izkoriščevalnega sistema, ki se je čutila ogrožena, je organizirala proti ljudstvu fašistična in po-

dobna gibanja in jih podprla v borbi za politično oblast. Tako je v raznih državah nastal fašizem.

Povsod, kjer se reakciji ni posrečilo zatreti svobodnega političnega življenja, so nastajale enotne fronte delavstva in srednjih slojev za obrambo proti fašizmu in s programom socialnih in gospodarskih zahtev v korist delovnega ljudstva. Leto 1936 je poteklo v znamenju ostrih socialnih napetosti, v znamenju borbe med frontami ljudstva in reakcije.

V teh bojih je delovno ljudstvo v svetu doseglo nekoliko (Nadaljevanje na 2. strani)

POZDRAV PREDSEDNIKA TITA UDELEŽENCEM PROSLAVE V KRANJU

Dragi tovariši in tovarišice!

Zelo rad bi se odzval vašemu vabilu, vendar mi tega ne dovoljujejo neodložljivi posli in zaradi tega izkoriščam to priložnost, da ob tej pomembni obletnici pošljem najprisrčnejše pozdrave in čestitke vsem organizatorjem in udeležencem proslave, kakor tudi vsem delavcem Slovenije.

Stavka slovenskih tekstilcev 1936. leta je svetel dogodek v revolucionarni preteklosti našega delavskega razreda. Čeprav je bila stavka surovo zatrta, sta se proletarska solidarnost in borbena enotnost v vrstah slovenskih delavcev še bolj utrdili, kar je bil eden svetlih primerov za ves delavski razred. Namen stavke je bil med drugim tudi pokazati, da se okrog delavskega razreda zbirajo vse napredne sile naših narodov, kar je pomenilo veliko manifestacijo enotnosti in solidarnosti, s pomočjo katere so se napredne sile v borbi zoper protiljudske režime pripravljale na poznejše usodne dogodke naše ljudske revolucije.

Razumljiva mi je iniciativa organizatorjev te pomembne proslave, ker se moramo posebno z današnje perspektive, ko so utrjene pridobitve, za katere je bilo že davno pred oboroženo vstajo prelito mnogo proletarske krvi, spominjati teh dogodkov še globlje, spoznavajoč njihov velik zgodovinski pomen.

Časovno je dvajsetletno obdobje kratko, toda če vemo, da so se v tem času zgodile v Jugoslaviji takšne revolucionarne spremembe, da so naši delavci iz izkoriščanih postali upravljalci tovarn in podjetij, potem je to za nas res zadosten vzrok, da se s ponosom spominjamo svoje preteklosti ter da z vero in optimizmom gledamo v prihodnost.

Prepričan sem, da bo tudi ta proslava pomenila novo vzpodbudo za vse delavce Slovenije in naše delovne ljudi po domovini, predvsem pa za našo mlado generacijo, da bodo vedno dosledni svetim tradicijam našega delavskega gibanja in splošne revolucionarne borbe, ki je ustvarila novo socialistično Jugoslavijo.

S tovariškimi pozdravi

JOSIP BROZ-TITO

STAVKA — VELIKA ŠOLA LJUDSKIH MNOZIC

(Nadaljevanje s 1. strani)

velikih uspehov. 16. februarja 1936 je v Španiji zmagala »Fronte popular« nad monarhokapitalističnim blokom. Nekaj mesecev pozneje je francosko ljudstvo izreklo zaupanje programu »Ljudske fronte«, ki je šla v volilni boj med drugim z geslom »Borba proti 200 privilegiranim družinam« in pri volitvah zmagala. V maju 1936 je francosko delavstvo sprožilo val strokovnih gibanj za izboljšanje svojega položaja.

Evropske reakcije se je lotil paničen strah, ker je to ljudsko gibanje za kruh in svobodo dobivalo vedno bolj revolucionarne oblike. Jugoslovanska in slovenska reakcija je doživela svoj polom, ko je v majskih volitvah 1935 ogromna večina delavskega in kmečkega ljudstva izrekla nezaupnico predstavnikom šestojanuarskega režima.

PRIPRAVE ZA BOJ

Nov stavkovni val v Sloveniji se je začel v letih 1933—1934, ko je Komunistična partija že postavila solidne postojanke v Ursovih sindikatih in postavljala partijske zveze z borbennimi delavci v sindikalnih organizacijah, ko je začela osvobajati sindikate oportunističnega vpliva in vodstva.

Z razvojem stavk rudarjev, kovinarjev, lesnih delavcev, grafičarjev, tramvajskih uslužbencev in drugih je rasel borbni polet delavcev sploh. Niti preganjanje režima, niti oportunistično vedenje desničarskih elementov v sindikatih ni moglo ustaviti borbenega poleta delavskih množic. Stavke so bile ostre, zavzemale so poleg ekonomskega tudi politični značaj — za demokratične pravice. Silen porast množičnih akcij, ki jih je organizirala naša Partija, je pokazal celjski zlet delavskega kulturnega društva »Svoboda« junija 1935. Manifestacija desetisočev je v svojem veličastnem političnem poletu preselila vsa pričakovanja. To je bila odločna manifestacija delavskega razreda za sindikalno in politično enotnost.

V tej revolucionarni periodi je bilo v Sloveniji leto 1936 z zaostritvijo ekonomskih borb med delom in kapitalom eno najbolj razgibanih let po svetovni vojni. Samo od 1. januarja do 30. septembra tega leta je bilo v Sloveniji 48 mezdnih gibanj, med temi 29 stavk.

V tej periodi se je začela tudi mezdna borba tekstilnih delavcev, ki je bila tako po številu delavstva, ki je sodelovalo v njej, kakor po ostrih oblikah, ki jih je stavka zavzela, ena izmed največjih sindikalnih borb v zgodovini slovenskega delavstva.

Tekstilno delavstvo Slovenije se je že jeseni 1935 začelo pripravljati na mezdno borbo in so delegati iz raznih tovarn na konferenci v Mariboru postavili svoj centralni tarifni odbor iz predstavnikov delavskih strokovnih organizacij.

15.000 delavcev in delavk je zahtevalo izboljšanje svojega ekonomskega položaja. 15.000 delavcev je postavilo svoje zahteve po kolektivni pogodbi, povzemanju plač, osemurnem delovnem času in ureditvi znosnih

delovnih odnosov. Dne 11. julija 1936 je bil predlog kolektivne pogodbe poslan podjetnikom in banki upravi z namenom, da se čimprej razpišejo pogajanja.

Dne 14. avgusta 1936 je bila na banki upravi prva razprava med zastopniki industrije. Podjetniki osnutka kolektivne pogodbe niso odklonili iz taktičnih razlogov, pač pa so začeli razpravo zavlačevati in so rekli,

da nikakor ne smatrajo takojšnje rešitve za potrebno. Zato do stvarnih pogajanj sploh ni prišlo. Ker so priprave za osnutek kolektivne pogodbe trajale deset mesecev zaradi oportunističnega odnosa strokovnih organizacij do delavskih zahtev, je to podjetnikom omogočilo in dalo dovolj časa, da se tudi dovolj pripravijo za borbo proti delavcem.

organizirali kuhinje. Stavka se je razširila v nekaj dneh tudi na druge tovarne v Ljubljani, Škofji Loki, Celju, Mariboru in Trzinu.

Kako so tekla potem pogajanja za kolektivno pogodbo in kaj se je med tem časom dogajalo — o tem ne bi tu mnogo govoril, ker je to prikazano na vaših razstavah in napisano v brošuri. V pojasnilo bi omenil, da sta bila povsod ves čas, dokler je trajala stavka, red in disciplina. Organizacija življenja v posameznih obratih je bila v rokah izvoljenega stavkovnega odbora. Ti odbori so izdajali delavstvu točna navodila, kako se naj ravna v stavki.

Simpatije velikega dela javnosti so bile na strani delavstva. To se je pokazalo ne le v velikih moralni in materialni podpori ostalih delavcev, ki so s prisrčanim denarjem podpirali delavce v stavki, temveč tudi kmetje, obrtniki in nekateri mali trgovci so dali stavkajočim materialno podporo. Ta podpora je manifestirala enotnost delovnih ljudi, delavca, kmeta in poštenih plastj srednjih slojev. Ta enotnost je imela v narodnoosvobodilni vojni tako odločilen pomen.

DELAVCI SO SPOZNALI, KDO JE NA NJIHOVI STRANI

Delavci so v stavki spoznali svoje prijatelje. Strokovne organizacije in centralni tarifni odbor so ves čas stavke in pred njo zastopali oportunistično stališče. Ovirali so in preprečevali, da bi se stavka razvila na vsa podjetja, preprečevali generalno stavko tekstilnih delavcev in razbijali v hudi borbi skovano enotnost delavstva s tem, da so silili stavkajoče delavce, naj zapustijo zasedene tovarne. V tem so uspeli tako, da so naposled delavci imeli zasedeni samo še 2 tovarni v Kranju. Tako so omogočili in olajšali banu Natlačenu krvavi napad na delavstvo v kranjskih tovarnah, ki ni hotelo zapustiti tovarne, dokler ne bi njihova borba dosegla uspeha.

Stavka je imela strogo razredno politični značaj. To je bil oster boj med delavci in kapitalisti in reakcionarnimi oblastniki. Bil je boj za ekonomske in politične pravice. Ta boj je bil tako oster, da so se morali pokazati v pravi luči ne samo podjetniki in njihovi pomagači, ampak tudi oblast. Vsa druga sredstva so jim odpovedala in morali so z nasiljem in orožjem nad golorekne delavce, tako je bila sicer stavka s silo zlomljena, toda delavstvo je iz nje izšlo kot moralni zmagovalec in z veliko izkušnjo, da se boj za ekonomske zahteve mora povezati z bojem za ljudsko oblast, za revolucijo.

Stavka je imela ogromen političen pomen, saj je potresla kapitalistični red v Jugoslaviji, pa tudi ekonomske zahteve in enotne kolektivne pogodbe s tarifnimi določbami bi drugače ne dosegli. Velika tekstilna stavka je bila tudi velika šola ljudskih množic. Največ so pridobili delavci, vplivala pa je tudi na vse ostale sloje. Skovala se je fronta s kmeti in srednjimi sloji. Na čelo tej fronti

je vse bolj stopal delavski razred pod vodstvom svoje Komunistične partije in se pripravljal, da bo popeljal vse delovno ljudstvo v revolucionarno borbo za osvoboditev

ŠOLA REVOLUCIONARJEV

Mnogo voditeljev stavke in borbene delavce in delavke smo srečali kasneje na vodilnih mestih tudi v narodnoosvobodilni borbi, v ljudski revoluciji in danes na prvem mestu v izgradnji socializma. Vsi so se hrabro borili v vojni, kakor tudi danes na svojih delovnih mestih. Tu bi posebej hotel poudariti borbennost in zavednost delavk, ki so jo v tem boju dokazale. Skupaj s svojimi delavskimi tovariši so se junajsko borile za pravice delavskega razreda, za zmago delovnega ljudstva. Mnogi delavci in delavke, poznani iz te stavke, so žrtvovali v narodnoosvobodilni borbi svoje življenje za svobodo.

Ko so udeleženci proslave z enominutnim molkom počastili spomin padlih borcev-tekstilcev, je tovariš Leskošek ugotovil, da je velika stavka tekstilnih delavcev pred dvajsetimi leti, ki je bila povezana z bojem delavskega razreda Jugoslavije in vsega sveta, pokazala ogromno politično moč delavskega razreda in moč njegove vodilne sile — Komunistične partije, ki je pod njenim ožeklenim vodstvom lahko pozneje začel zmagovito narodnoosvobodilno borbo.

REVOLUCIONARNE SPREMEMBE PO DVAJSETIH LETIH

Dvajset let je od stavke tekstilnih delavcev v Sloveniji! Poglejmo, kakšne revolucionarne spremembe so se izvršile od tedaj v Jugoslaviji. Ni več kapitalističnih izkoriščevalcev, ni več reakcionarne oblasti z njenimi priganjaji, ni več zloglasnih sodišč, krvavih žandarških in policijskih mučiteljev po zaporih, ki so preganjali poštene borce za osnovne ljudske pravice.

Vse to je pometla naša revolucija. Delovno ljudstvo je organiziralo svojo demokratično oblast v vsakem kraju, v vseh vejah družbenega življenja. Socialistična revolucija je spremenila našo domovino, ki je bila zelo zaostala in porušena v svetovni vojni, v deželo, ki s hitrim korakom gre v novo, boljše življenje — v socializem.

Osnova ljudske oblasti je vsak dan močnejši socialistični sektor gospodarstva. V poljedelstvu smo z agrarno reformo odvzeli zemljo veleposestnikom in jo dali agrarnim interesentom ali pa ustvarili državna posestva. Velikemu ustvarjalnemu delu naših narodov, predvsem pa delavskemu razredu, ki je z veliko požrtvovalnostjo in obpomankanju mnogočesa, kar je za življenje potrebno, je ob pomoči majhnega števila strokovnjakov vlagal vse svoje sile, da bi se čimprej izkopal iz ruševin in ustvaril materialne pogoje za boljše življenje delovnih ljudi, smo dolžni zahvalo.

RAZREDNO-POLITIČNI ZNAČAJ STAVKE

Kakor je bilo pričakovati, so podjetniki šli v protiofenzivo s tem, da so začeli zniževati akordne postavke in podaljševati delovni čas, kar je delavstvo zelo razburjalo. Delavstvo je smatralo to kot negativen in izzivalen odnos do svojih predloženih zahtev.

Ker so strokovne organizacije videle resnost položaja in veliko razburjenje med delavstvom, so sklicale zborovanja v Kranju, Celju in Mariboru, da bi obvestile delavstvo o zavlačevanju pogajanj. Sicer so na zborovanjih vsi govorniki iz centralnega tarifnega odbora poskušali pomiriti delavstvo s tem, da so naglašali zahtevo po takojšnjih pogajanjih.

Zborovanje v Kranju 10. avgusta je potekalo v velikem razburjenju. Delavstvo je zastopalo stališče, da ne bo izbiralo

sredstev za obrambo svojih interesov. Stavka sicer ni bila sklenjena, ker je delavstvo zaradi dolge priprave in oportunističnega stališča v mezdni borbi izgubljalo zaupanje v centralni tarifni odbor in ker je vedelo iz izkušnje drugih stavk, da je stavka učinkovita samo takrat, kadar je nenadna, kompletna in ostra. V delavskih borbah je zato do stavkovnih akcij prišlo največkrat mimo vodstev strokovnih organizacij in proti volji oficialnih voditeljev Ursovih, krščanskih in narodnih sindikatov. Delavstvo je v njegovih upravičenih borbah vodila Komunistična partija.

Dne 20. avgusta ob 13. uri je izbruhnila stavka v Kranju. Delavci so zasedli tovarno, prevzeli ključne, telefone in pisarne, postavili stavkovne straže in izvolili stavkovne odbore ter

Danes smo sami gospodarji

Naša gospodarska izgradnja se je razvijala v skladu s potrebo, da se naša država čimprej izkoplje iz gospodarske in tehnične zaostalosti, da okrepi svojo obrambno moč in da razvijemo socialistične odnose v gospodarstvu in družbenem življenju. To pomeni mobilizacijo lastnih gospodarskih sposobnosti in izkoriščanje velikih prirodnih bogastev. Na tej osnovi je bil postavljen plan razvoja našega gospodarstva z močnim poudarkom na razvoj ključnih panog našega gospodarstva: na bazično industrijo, to je v metalurgijo, rudarstvo, elektrifikacijo in strojogradnjo.

Veliko vlaganje naših sredstev in sil v bazično industrijo je bilo nužno, ker smo se lahko samo na ta način iztrgali iz podedovane zaostalosti in samo na ta način smo lahko zagotovili našo nacionalno samostojnost in naš neoviran nadaljnji razvoj.

Prj tem smo imeli ogromne uspehe. Zgradili smo svojo težko industrijo, vojno industrijo, električne centrale, rudnike in številne tovarne za stroje. Naravno je, da takšen obseg investicij za težko industrijo ni mogel vplivati na hitro povišanje družbenega standarda, ki se ni dvigal vzporedno s povišanjem proizvodnje. Ustvarjal je nesorazmerja med različni pa-

nogami industrije, med bazično in predelovalno industrijo ter proizvodnjo za osebno potrošnjo.

Ker pa se tudi poljedelstvo ni v isti meri razvijalo, je nastalo veliko nesorazmerje med zelo povišanim številom potrošnikov v mestih in industrijskih centrih in med skoraj isto količino poljedelskih proizvodov.

Gospodarsko politiko, usmerjeno predvsem na težko industrijo, je — kot vsi prav dobro veste — Jugoslavija morala voditi zaradi takratnega mednarodnega položaja. Graditev težke industrije je seveda osnova vsake industrializacije zaostale dežele, vendar je prav mednarodna situacija terjala od nas, da to storimo v najkrajšem času. Prav to nam je pomagalo, da smo ohranili svobodo in samostojnost Jugoslavije.

Doseženi uspehi in spreminjena mednarodna situacija pa nam sedaj omogočajo, da se bolj posvetimo še ostalim nalogam.

Zaradi tega je lansko leto v jeseni na IV. plenumu Glavnega odbora Socialistične zveze delovnih ljudi Jugoslavije bila poudarjena naloga zvišanja družbenega standarda in v skladu s tem je bila tudi sklenjena nadaljnja politika naše industrializacije.

NAŠE NADALJNJE NALOGE

Seveda se morajo ti ukrepi postopoma uvajati. Če v letošnjem družbenem planu smo začeli izvajati linijo IV. plenuma. Rezultati tega že kažejo, da se je tržišče zelo pomirilo in da so se cene precej ustalile, nekaterim proizvodom celo znižale. V okviru perspektivnega plana, ki bo pomenil realizacijo zaključkov, o katerih sem govoril, predvidevamo v načrtu družbenega plana za prihodnje leto nadaljnje ukrepe, ki se bodo na vsak način pozitivno zrcalili tako na življenjskem standardu vsakega posameznega delavca, kakor tudi na hitrejšem razvoju socializma v Jugoslaviji.

Jasno je, da za povišanje družbenega standarda niso dovolj učinkoviti samo gospodarski ukrepi, temveč so potrebni še veliki napor vsakega delavca, vsega delovnega ljudstva, vseh narodov Jugoslavije.

Zakon o delavskem upravljanju tovarn iz 1950. leta predstavlja veliko prelomnico. Razumljivo je, da nismo obstali samo na delavskem samoupravljanju, temveč da smo tak sistem razširili na vsa ostala področja družbenega življenja. Danes lahko govorimo o polni utrditvi družbenega samoupravljanja, predvsem pa o polni afirmaciji delavskega samoupravljanja kot o osnovi vsega družbenega življenja pri nas. Življenje je nedvomno pokazalo, da je družbeno samoupravljanje tista oblika, ki omogoča, seveda v skladu z drugimi pogoji, polni razvoj tako proizvodnih sil, kakor tudi družbenega življenja v njegovem razvoju k socializmu. Danes deluje ogromno število delovnih ljudi v samoupravnih organih.

Mi se na teh uspehih ne smemo ustaviti. V organih družbenega upravljanja, če izvzamemo delavsko upravljanje tovarn, še

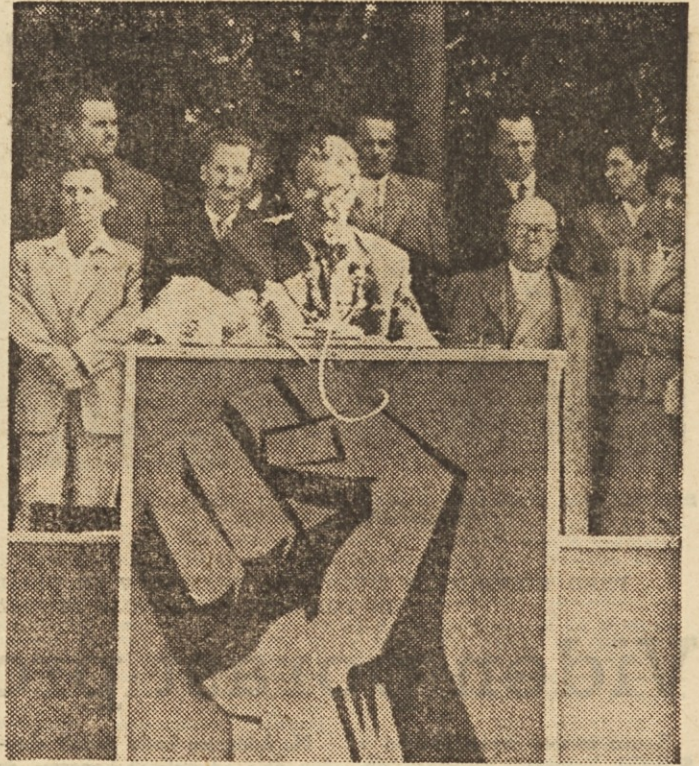
proizvajalcev je razvilo močno iniciativo in trud proizvajalcev na področju nadaljnega razvoja našega gospodarstva. To pa seveda še ne pomeni, da se je tudi produktivnost povečala sorazmerno s stopnjo industrializacije.

Naša razmeroma nizka produktivnost je deloma posledica tudi objektivnih, od delavskih kolektivov neodvisnih vzrokov, ki jih odpravljamo. Vendar je to v glavnem posledica nizke produktivnosti dela. Osnova napredka vsake družbe, tovariši in tovarišice, a socialistične še posebej, je povečanje produktivnosti dela. Če pa je tako in samo tako je lahko, potem je naša naloga do sebe in do družbe, da povečamo produktivnost dela, da se borimo za odstranitev in za izboljšanje vseh tistih faktorjev, o katerih do sedaj nismo vodili dovolj računa in kateri so za dvig produktivnosti dela odločilnega pomena. Predvsem moramo dvigati strokovno raven kadrov, izboljševati organizacijo proizvodnje, bolje izkoriščati stroje in tehnične naprave, uvesti povsod, kjer je to mogoče, normiranje dela in materiala in premirane, največje varčevanje in izboljšati higiensko tehnične pogoje dela in povečati skrb za življenjske pogoje delavca. Borba za zvišanje produktivnosti dela ne sme biti kampanjska, ona mora postati novi in stalni stil, novi in stalni sistem dela.

Na ta način bomo v najkrajšem času dosegli kvantitativne in kvalitativne rezultate, a s tem tudi materialno osnovo in višji družbeni standard, kar se bo spet pozitivno pokazalo v nadaljnjem družbenem razvoju.

Ob zaključku svojega govora se je tovariš Leskošek dotaknil še sedanjega mednarodnega položaja in govoril o vlogi, ki jo ima Jugoslavija v mednarodni areni, kot dosledni bорец za mir in enakopravne odnose med narodi. Potem pa je dejal:

Pot revolucije, pot dosedanje izgradnje in pot naše afirmacije v svetu ni bila lahka. Vam je to dobro znano, ker ste vi in

Pokrovitelj proslave tovariš Leskošek-Luka govori

vse delovno ljudstvo velik del tega nosili na svojih plečih in so za to bile potrebne ogromne žrtve. Ob spominu na eno izmed slavnih obdobij iz zgodovine našega delavskega gibanja, ob spominu na dvajsetletnico tekstilne stavke v Sloveniji razmislimo o prehojeni poti in o rezultatih te poti v korist in srečo delovnega ljudstva. Ta spomin naj da nove ustvarjalne moči za nadaljnjo izgradnjo socializma, za blaginjo in srečo vseh naših narodov, za mir in bratstvo vseh narodov sveta!

Po govoru tovariša Leskoška, je podpredsednik OLO Kranj, tovariš Bertonec prebral pismo zborovalcev tovarišu Titu, predsednik republiškega odbora Sindikata tekstilcev tovariš Jovo Galič je predlagal, naj bi 20. avgust proglasili za praznik tekstilcev, tovarišica Pepca Ježeva, tajnica OSS Kranj pa je predlagala, naj bi ljudski odbor poskrbel za postavitev spomenika v spomin na stavko tekstilnih delavcev.

Popoldne se je proslava nadaljevala z različnimi kulturnimi in športnimi prireditvami.

Proslava v Žireh

Na območju občinskega sindikalnega sveta v Žireh so dostojno proslavili 20-letnico velike tekstilne stavke. V posameznih tovarnah so imeli proslave, v Domu Partizana v Žireh pa je bila velika slavnostna prireditev s kulturnim programom. V soboto, tik

pred praznikom tekstilcev, so zagoreli kresovi po vseh okoliških hribih. Svečanosti v Kranju se je udeležilo več kot 400 članov sindikalnih podružnic.

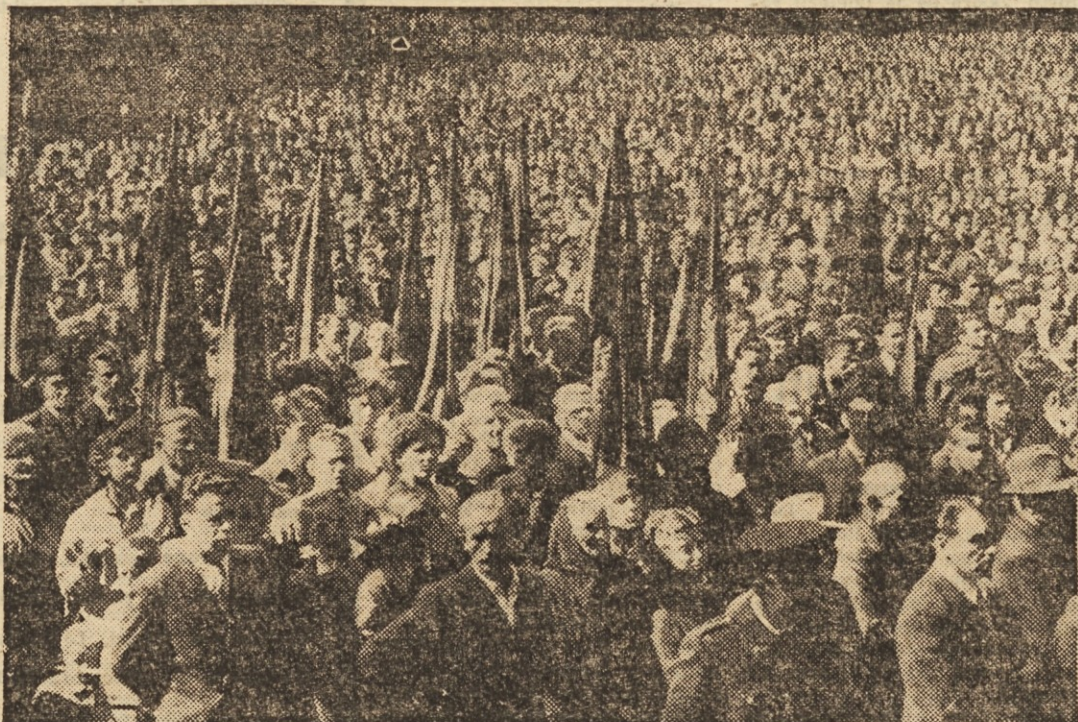
Bili smo v Kranju

Nedeljske velike proslave 20-letnice tekstilne stavke v Kranju se je udeležilo večje število članov delovnih kolektivov iz Rus. Iz ruske tekstilne tovarne se je proslave udeležilo okrog 50 članov kolektiva, enako število članov je odšlo tudi iz tovarne dušika, nekaj članov pa je odpotovalo na proslavo tudi iz drugih delovnih kolektivov.

G. G.

OBVESTILO

Uprava »Delavske enotnosti« obvešča vse naročnike, ki niso plačali naročnine za naš list devet ali več mesecev, da od 1. oktobra 1956 ne bodo več prejeli »Delavske enotnosti«. Prejšnji številki smo priložili položnice in upamo, da bo precej naročnikov tudi plačalo naročnino. Le tako bodo še v bodoče lahko prejeli naš list.

Skupina delavskih praporov na nedeljskem slavlju v Kranju

Sprejem naše sindikalne delegacije, ki jo vodi tovariš Djuro Salaj, na letališču v Bukarešti.

PRED KONGRESOM SINDIKATA DELAVCEV IN USLUŽBENCEV PREHRAMBENE IN TOBAČNE INDUSTRIJE JUGOSLAVIJE

Viden porast proizvodnje

Konec meseca septembra bo v Subotici kongres Sindikata delavcev in uslužbencev prehrabene in tobačne industrije Jugoslavije. Kot gostje bodo na kongresu prisostvovali predstavniki sindikalnih organizacij iz Zahodne Nemčije, Belgije, Švice, Grčije in Avstrije. Kongres, ki bo delovnega značaja, bo zasedal v komisijah, in sicer v komisiji za plače in življenjski standard, za higiensko-tehnično, zdravstveno in pravno zaščito, za socialna vprašanja in v komisiji za delavsko upravljanje in gospodarske probleme.

IZ NAZARJ

Koristen seminar

Tudi v nazarski občini so spoznali, da delavcem-upraviteljem manjka tistega osnovnega ekonomskega znanja, brez katerega skoraj ne more biti pravega upravljanja. Seminar za delavske svete so mislili organizirati že večkrat. Do tega pa dolgo ni prišlo, ker so podjetja precej raztresena. Končno so se odločili in tako so ob koncu meseca avgusta imeli tridnevni seminar za predsednike delavskih svetov, upravnih odborov in sindikalnih podružnic. Predavatelji so delavcem na poljuden način razložili nekaj najosnovnejših ekonomskih pojmov in jih seznanili z glavnimi problemi o delavskem upravljanju, tarifnem in premijskem sistemu ter o komercialni in finančni politiki v podjetju.

Vsi, ki so poslušali ta predavanja, so se vrnili nazaj v podjetja obogateni z novim koristnim znanjem.

Se datuma ni dalo prestaviti?

V nedeljo, ko so vsi zavedni delavci ceilo iz oddaljenih krajev Slovenije pohiteli na proslavo obletnice velike tekstilne stavke v Kranju, so bile v Ljubljani zaključene IX. športne igre grafičarjev.

Po štiridnevem tekmovalstvu je dosegla največ točk v šestih panogah Mariborska tiskarna. Mladinci iz te tiskarne so zmagali v peterboju, streljanju in kegljanju, člani in žene pa še v streljanju. Na drugem mestu je kolektiv »Ljudske pravice«,

Na kongresu bodo podali obračun dela od tretjega kongresa do danes.

Poglejmo na kratko, kako je bilo s proizvodnjo v tej industriji ob leta 1952 pa do lani. Proizvodnja tobaka je leta 1953 nekoliko padla zaradi velike suše, ki je bila leta 1952. V naslednjih letih je pridelovanje tobaka naraslo tako, da smo že leta 1954 izvozili 7.004 ton tobaka, lani pa že 13.600 ton. Vse to je v znatni meri vplivalo na našo zunanjetrgovinsko bilanco.

Temeljit obračun

O gozdnih delavcih izpod Uršlje gore se malo sliši, ker smo pač večidel v planini pri smrekah in v stalni borbi za normo in plan. Vendar na večer radi prebiramo našo Delavsko enotnost, da zvezmo za novice v drugih delavskih krajih.

Pred nekaj dnevi smo imeli tudi pri naši podružnici sindikata gozdnih delavcev, obrata Slovenj Gradec, poletni zbor, kjer smo preresetali in pregledali, kaj smo v tem poletju storili. Zbora se je udeležil razen direktorja našega gozdnega gospodarstva Slovenj Gradec tudi zastopnik okrajnega sindikata iz Maribora ter zastopnik krajevnega sindikalnega sveta iz Slovenjega Gradca.

Med drugim smo razpravljali o kvalifikaciji gozdnih delavcev. Rešitev tega vprašanja je za nas gozdne delavce velikega pomena. Saj bi bilo prav, da bi se tudi mi uvrstili med in-

storske delavce. Zanimanje za kvalifikacijo je precejšnje zlasti med mladimi, ker pač čutiljo potrebo po strokovnem znanju.

Zbor je bil zelo živahen in smo razpravljali tudi o izletih. Sklenili smo, da bo obrat, ki šteje okoli 45 delavcev, sredi avgusta šel na skupen izlet v Logarsko dolino. Pred dvema tednoma so bile razdeljene premije.

To je bil lep dogodek, ki je močno dvignil zavest vseh gozdnih delavcev.

Na zboru so tudi sklenili, da vsi, ki še niso naročniki na Delavsko enotnost, to čimprej postanejo.

Vzorna podružnica

Na redni seji občinskega sindikalnega sveta v Rušah je pred dnevi izvršni odbor pregledal delo sindikalnih podružnic od zadnjega zasedanja občinskega sindikalnega sveta dalje.

Med ostalim so se na tem zasedanju pogovorili tudi o plačevanju sindikalne članarine. Ugotovili so, da na področju občinskega sindikalnega sveta plačevanje članarine dobro poteka, saj se giblje od 95—98%. Plačevanja in pobiranja članarine niso doslej uredili le še v sindikalni podružnici krajevnih obrti v Selnici ob Dravi in Rušah ter gozdni upravi v Rušah.

Vključevanje svojih članov v sindikat ter redno odvajanje sindikalne članarine je v naslednjem času uredila Gozdna uprava v Lovrencu na Pohorju in sodi med tiste sindikalne podružnice, ki imajo svoje finančno poslovanje in pobiranje članarine vzorno.

SE NEKAJ O SEJI PREDSEDSTVA CENTRALNEGA SVETA ZSJ

STALISČA SINDIKATOV

do osnutka zakona o delovnih razmerjih

Že zadnjič smo pisali o nekaterih stališčih Centralnega sveta ZSJ do osnutka zakona o delovnih razmerjih. Predsedstvo je dobilo pripombe od 35 višjih sindikalnih vodstev, ki so rezultat razprave o osnutku po delovnih kolektivih. Tokrat se seznanimo še z nekaterimi stališči predsedstva do predlaganega zakona.

Načrt zakona ne urejuje vprašanja honorarnega dela. Zaradi tega bi bilo treba vnesti v zakon določila, ki bi uredila tudi to vprašanje. Določiti je treba namreč, kakšne je delovni odnos tistih oseb, ki jim je honorarno delo edina zaposlitev in

kakšen tistih, ki delajo honorarno poleg svoje redne zaposlitve.

So nekatere osebe, ki delajo praviloma v skrajšanem delovnem času (glasbeniki itd.). Njihove pravice in dolžnosti iz delovnega razmerja v osnutku niso regulirane. So pa tudi ljudje, ki bi se radi zaposlili, če bi jim omogočili, da bi delali manj, kot znaša reden delovni čas. To so zlasti matere z majhnimi otroki in študentje. Tej kategoriji oseb bi bilo treba omogočiti zaposlitev s skrajšanim delovnim časom, pravice, ki izhajajo iz delovnega razmerja, pa naj bi bile v skladu z dolžino trajanja delovnega časa.

Tudi vprašanje učencev v gospodarstvu je treba urediti s posebnimi predpisi, kajti predsedstvo smatra, da se njihovega dela ne more smatrati za delovno razmerje. S temi predpisi naj bi uredili tudi vprašanje učencev industrijskih šol in to na isti način.

Po osnutku zakona o delovnih razmerjih bi imeli delavci gospodarskih organizacij, ki delajo v strnjem delovnem času, pravico na poluren odmor med delom. Načrt pa ne predvideva te pravice za tiste delavce, ki imajo deljen delovni čas. Po načelu enakosti pravic iz delovnega razmerja bi kazalo tudi tem delavcem priznati pravico na polurni odmor. Gospodarskim organizacijam naj bi prepustili, da same v svojih pravilnikih

o delovnih razmerjih določijo, da se za 3 ure skrajša delovni čas v soboto ali kakšen drug dan.

Stalnim sezonskim delavcem, ki delajo v sezoni po šest in več mesecev, ni niti po sedanjih predpisih niti po osnutku zakona omogočeno izkoristiti letni dopust. Tem delavcem bi bilo treba omogočiti izrabo letnega dopusta na ta način, da bi se določena doba zaposlitve v nekaj letih priznala kot osnova za določitev dolžine trajanja letnega dopusta.

V zakonu osnutka ni predvidena takolimenovana zakonita rehabilitacija oseb, ki so bile disciplinsko kaznovane. Ker je s kazenskim zakonom predvidena zakonita rehabilitacija obsojenih oseb, je treba to predvideti tudi za disciplinsko kaznovane.

V osnutku zakona so predpisane dolžnosti gospodarske organizacije glede higiensko-tehnične zaščite. Predsedstvo pa meni, da bi bilo treba določiti tudi dolžnosti delavcev, da se držijo predpisov o higiensko-tehnični zaščiti.

V osnutku tudi ni regulirano vprašanje, če lahko dela direktor gospodarske organizacije še nadalje v njej na nekem drugem delovnem mestu, kadar je zamenjan s položaja direktorja. Predsedstvo meni, da bi bilo treba z zakonom predvideti možnost, da bi bilo v takem primeru dovoljeno ostati direktorju v delovnem razmerju v gospodarsko organizacijo, če sam želi delati na nekem drugem delovnem mestu.

To so torej nekatere temeljne pripombe predsedstva Centralnega sveta ZSJ

Komisija za razpis mest direktorjev podjetij pri Občinskem ljudskem odboru Ljubljana-Bežigrad, razpisuje v smislu 10. čl. Zakona o pristojnosti občinskih in okrajnih ljudskih odborov

mesto direktorja

trgovskega podjetja »LESNINA« — Ljubljana,

Parmova 37-III

Kandidat mora imeti pravno ali ekonomsko fakulteto in 4 leta prakse, ali popolno srednjo šolo z 10-letno prakso, ali pa nepopolno srednjo šolo in 15 let prakse ter položen strokovni izpit. Poleg navedenih pogojev mora imeti tudi določeno kvalifikacijo za zunanje trgovinsko poslovanje.

Kolkovane ponudbe z opisom strokovne prakse in življenjepisom je poslati Občinskemu ljudskemu odboru Ljubljana-Bežigrad, Ljubljana, Parmova 33, najpozneje do sobote, 29. septembra 1956.

G. G.

NAPACNO POJMOVANJE DELAVSKEGA SAMOUPRAVLJANJA V PODJETJU »HRAST«

NAPRAVIMO KONEC RAZPRTIJAM

V »Delavski enotnosti« št. 37., 7. septembra letos je N. B. pisal pod gornjim naslovom o razmerah v Podjetju finega pohištva »Hrast« inpreveč enostransko dokazoval, da je za nastalo situacijo v podjetju kriv le direktor Puc. — Te dni je Občinski ljudski odbor Ljubljana Bežigrad imenoval prisilno upravo. — V podjetju je finančna revizijska komisija.

V mazarškem podjetju »Hrast« v Ljubljani vladajo že več let kaj neurejeni odnosi in sta morala zaradi tega že dva direktorja iz podjetja. Oba danes sicer trdita, da je bil vzrok odhoda drug, komisija Občinskega ljudskega odbora Ljubljana Bežigrad pa je ugotovila, da je odšel prvi (tov. Babnik) zato, ker se ni strinjal z odločitvami tehničnega vodje Gospodariča, drugi (tov. Stegnar) pa zato, ker mu je del vodilnih ljudi očitno nasprotoval, kar se je še zlasti pokazalo v tem, da mu niso prav nič pomagali, ko je iskal stanovanje.

Na ne samo to, tudi delovni proces se že tedaj ni odvijal tako, kot bi se v takem podjetju moral, zaradi česar so drug drugemu očitali, da zanemarjajo svoje delovne dolžnosti in je prišlo med vodilnimi uslužbenci večkrat do ostrih osebnih sporov. Nekdo je očital direktorju, da potuje samo zato, da vleče dnevnice, lesa, za kar je šel na potovanja, pa ne kupi itd., drugi je spet ocal, da ni sposoben voditi podjetja itd. itd.

OBTOŽENI DIREKTOR

Ko je podal direktor podjetja »Hrast« tov. Stegnar proti koncu lanskega leta osavko, je imenoval občinski ljudski odbor novega direktorja tov. Puca. Ta je bil že vse od 1954. leta na raznih vodilnih mestih in se povsod izkazal kot dober organizator. To je bilo pričakovati tudi na tem delovnem mestu. Toda že v začetku je občinski ljudski odbor lahko ugotovil, da bo imel novi direktor težko delo, če bo hotel izpeljati zadane naloge.

Del vodilnih ljudi iz podjetja je že ob imenovanju nasprotoval, češ da ni strokovnjak za mizarstvo (tov. Puc je tapetniški mojster) in zato nima pogojev za to delovno mesto. Pripominjamo, da so nasprovali imenovanju prav tisti, ki so bili tudi s prejšnjimi direktorji v dokaj slabih odnosih. Del teh ljudi je šel celo tako daleč, da so začeli ob primopredaji podjetja med direktorji, nagovarjati tov. Stegnarja, naj ostane. Če bi jim bilo od tov. Stegnarja toliko, bi storili tedaj, ko je bil čas, nekoliko več, da bi dobil stanovanje in mu pomagali pri vodenju podjetja.

Ko so uvideli, da s svojimi demagoškimi poizkusi ne bodo pridrli, so se vdal v »usodo« — tako namreč trdijo nekateri iz tega podjetja. Toda tov. Puc se je svojih nalog temeljito lotil in že kmalu po prihodu stopil na prste nekaterim nedisciplinirancem, ki so zamujali delo ali ga kako drugače zanemarjali. Lotil se je vrste vprašani: začel je z uvajanjem individualnih norm, nabavil je nekaj strojev, od uslužbencev je zahteval, da ga sproti obveščajo o finančnem stanju itd. — zahteval delovno disciplino, začel z uvajanjem posebnega tapetniškega oddelka v podjetju itd.

To pa je povzročilo proti njemu pravcati odpor in so mu začeli očitno nasprotovati in ga obtoževati kot njegova prednika, le da so te obtožbe še veliko huješe. Njegov namen je bil očiten. Kot prednik bo tudi tov. Puc, ko bo uvidel, da mu nasprotujejo in ne kažejo nobenega zanimanja, da bi rešili njegovo neurejeno stanovanjsko vprašanje, podal ostavko in v podjetje bodo dobili človeka, ki bo delal tako kot želijo oni.

Obtožbe proti direktorju, ki jih je sestavljal dobro plačan pravnik izven podjetja, se glase nekako takole: direktor je izsiljeval od kolektiva 4 milijone za trisobno stanovanje, proktor, ki ga je imelo podjetje na razstavi »Stanovanja za naše razmere« in razstavnih predmeti so stali okoli 500.000 din, čeprav je delavski svet sklenil, da sme stati 200.000 din, da je dal brez dovoljenja delavskega sveta za novoletno jelko 345.000 din, Partizanu-Bežigrad pa 10.000 din, da je forsiral tapetniško dejavnost, da ni pozdravljal, da je potoval v Beograd, ne da bi mu de-

lavski svet to dovolil, da niso dosegli dohodka zaradi odklanjanja dela, da je sklepal pogodbe nestrokovno, da je dajal predloge za dela, ki niso rentabilna, da se je nestrokovno vmešaval v posle vodilnih uslužbencev (komercialista, računovodje), da se je tehnično vodstvo vpeljalo šele na zahtevo delavskega sveta, da je uvajal individualne norme namesto skupinskih, da je zaradi tega vplival na normirca, da je poizkušal spremeniti naziv firme v tovarno blazinjenega pohištva, da je zavlačeval manjše nujne ukrepe (brusilnica, klejarna, kopalnica, ventilacija in podobno), da ni izvajal priprav, ki so bile nujne za gotova dela in da je ta prevzemal pod nenormalnimi pogoji, da je vodil nepravilno tarifno politiko, da je neupravičeno prejel dodatke za ločeno življenje itd.

KDO JE KRIVEC?

Zaradi teh očitkov in še vrste drugih vprašani je občinski ljudski odbor imenoval tričlansko komisijo, v kateri je bil član sekretariata občinskega komiteja ZK, tajnik republiške obrtne zbornice in referent za delo in delovne odnose pri ljudskem odboru.

Komisija je ugotovila, da so bili očitki proti direktorju večinoma neutemeljeni, le pri nekaterih se je pokazala delna upravičenost. Glede očitka, da je direktor hotel zsililiti od kolektiva 4 milijone dinarjev za trisobno stanovanje, je komisija mnenja, da to, če je tov. Puc predlagal organom delavskega samoupravljanja, naj kupijo trisobno stanovanje, za kar bi dobili potreben kredit, ni izsiljevanje, temveč nujna rešitev za obe strani. Toda kot prej, tudi tokrat tega niso hoteli razumeti. Pri očitku, da je tov. Puc podaril KB 45.000 din, TVD Partizanu po 10.000 din, so člani komisije ugotovili, da so predstavljala ta darila le naročitev dveh oglasov v časopisu, za kar pa ni potreben pristanek delavskega sveta.

Očitanje, da je forsiral tapetniško dejavnost v podjetju, pomeni samo napredek za podjetje in zato ni bojazni, da se podjetje pod temi pogoji ne bi naprej razvijalo.

Ekonomski račun proizvodnje gumirane žime kaže, da je kvaliteta teh izdelkov boljša, trajnost pa daljša. Material je bil v začetku nekoliko dražji, ker bi bila pri tem vračunana amortizacija nabavljenih strojev. Ti bi bili v 10 letih popolnoma amortizirani, dočim bi bila delovna sila veliko cenejša. Pri posameznih proizvodnih bi tako v začetku nastale le neznatne razlike. Tako bi bila izdelava kavčev tipa »Triglava« za ca. 800 din dražja, fotelj tipa 1316 pa za 1.779 din cenejši. Značno pa bi se to poznalo pozneje, ko bi bili stroji amortizirani. Ker so za te izdelke že zainteresirana trgovska podjetja, ki sedaj izjavljajo, da bi odkupila vse njihove izdelke, prav tako pa tudi nekatera druga podjetja, ki žele tovrstno žimo (Karoserija itd.), bi lahko podjetje že v kratkem času veliko napredovalo. Trditve pisca v »Delavski enotnosti« št. 37, da imajo tovrstno žimo v večjih količinah že nekatera druga podjetja, drži, vendar njihova proizvodnja ne zadostuje za vse vrste izdelkov in bi zato nekaj let to sploh še ne prišlo v poštev.

Tudi glede očitkov, da je odklanjal dela in se zato ni ustvarjal predvidenih dohodka, je komisija ugotovila prav nasprotno. Stari in novi člani delavskega samoupravljanja so med delom komisije očitali, da je sprejemal preveč naročil in del teh v rokah se ne bodo mogli izgotoviti ter so v resnih skrbih, ker jim prav te dni potekajo rok.

Glede nestrokovnega vmešavanja v posle vodilnih uslužbencev — komercialio in računovodstvo, ugotavlja komisija, da so prav ti posledno odklanjali organizacijske izboljšave, ki jih je predlagal direktor.

Pri uvajanju individualnih norm je komisija mišljenja, da je tov.

Puc zavzel edino pravilno stališče, ko je forsiral, da se uvedejo individualne norme, ker so le-te realna podlaga za večjo storilnost dela. Kritizira pa postopek tov. Puc v zvezi z uvajanjem norm, ker je pri tem, tako težkem problemu za to podjetje, razpravljaj samo z nekaterimi uslužbenci, ne pa z organi delavskega upravljanja, ki so pristojni za vodenje tarifne politike sploh.

Na podlagi ustanovitvene odločbe Okrožnega gospodarskega sodišča v Ljubljani z dne 23. 11. 1955 št. RG II 331-45, se glasi dejavnost podjetja: Izdelava sobnega, stavbenega pohištva in tapetniških izdelkov za sobno pohištvo, zato je očeitek tov. Pucu o spremembi naziva podjetja neutemeljen.

Glede prevzemanja del pod nenormalnimi pogoji, ki se očita tov. Pucu, je komisija prišla do zaključka, da je krivda na obeh straneh. Kot konkreten primer je sklenitev pogodbe za Holandijo. Za proizvode tipa 116, 165, 90, 85, kjer je prišlo konkretno pri artiklu 116 — 200 kosov in pri artiklu 85 — 170 kosov, do velike razlike v cenah.

Kalkulacijske cene podjetja pri artiklu 116 znašajo 18.000 za kos, kar znese skupaj 1.615.184 din izgube. Pri artiklu tipa 85 znaša kalkulacijska cena za kos 22.000 dinarjev, prodan pa je bil za 15.650 dinarjev, kar znese spet 1.082.933 dinarjev izgube. Podobni primeri so tudi pri nekaterih drugih naročilih, kakor pri naročilih za tov. Gostišo, inž. Juga, Lavriča itd., kjer znaša izguba po netočnih podatkih 704.855 din. Vse to so napravili deloma z vednostjo, deloma pa brez vednosti delavskega sveta. Začuditi pa nas mora to, da je kljub temu to podjetje pri svojih mizarških izdelkih povprečno za okrog 20% dražje, kot ostala podjetja (Nova Gorica, Duplica, Sevnica itd.).

DELAVSKO SAMOUPRAVLJANJE IN ...

Iz naštetega je jasno, da delavsko samoupravljanje v tem podjetju ni odigralo svoje vloge. Na sejah delavskega sveta niso nikoli skleпали o določenih gospodarskih in organizacijskih problemih, temveč so samo načelno govorili o njih, tako da se iz zapisnikov sploh ne da ugotoviti, kaj so sklenili oz. ukrenili o določenem vprašanju. Vsi zapiski, ki jih je komisija pregledala, so bili zelo površno sestavljeni.

Trditve, da je direktor napravil 1.300.000 din škode s samovoljnimi nakupom nekaterih strojev, so bile ovržene, saj je bil sklep delavskega sveta, da se stroje kupi, pri izbiri strojev pa je bil z direktorjem tudi strokovnjak iz tehničnega sektorja tov. Ovca, ki bi lahko preprečil nakup, če stroji ne bi ustrezali.

... PERSPEKTIVNI PROIZVODNI PLAN

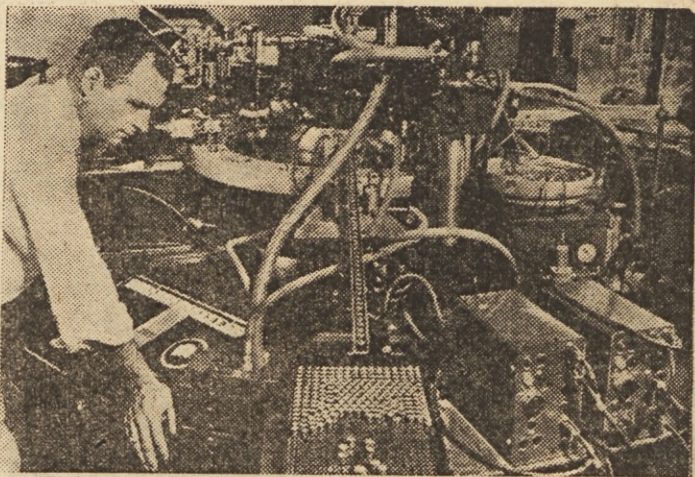
Pri perspektivnem proizvodnem planu za 1956. leto se je pokazalo, da so le-tega sestavljali, obravnavali in spreminjali nekateri uslužbenci ter da so bili DS, UO.

IZ TOVARNE KONUS V SLOVENSKEH KONJICAH

SUROVIN NE MANJKA

Na zadnji seji delavskega sveta usnarskega kombinata »KONUS« v Slovenskih Konjicah so veliko razpravljali o nabavljanju surovin in prodajanju gotovih izdelkov.

Podatki kažejo, da je ta tovarna dobila v preteklih mesecih v predelavo znatno več kož, kot pa v preteklem letu. Podobno kot s surovinami je tudi s pomožnim materialom. Gotovih izdelkov so dosedaj prodali že precej, vendar bodo kljub temu morali v bodoče poskrbeti, da si bodo s kvalitnimi izdelki obdržali vse dosedanje kupce. Ker je povpraševanje po usnju in obutvi v zimskih mesecih nekoliko večje kot poleti, bodo seveda morali misliti na

Avtomatizacija — to je bodočnost in že sedanost industrijskega načina proizvodnje. O njej so razpravljali na nedavnem zasedanju Mednarodne organizacije dela. Priporočili so, naj bi posebna komisija proučila probleme ki nastopajo v zvezi z njo, obenem pa bodo pozvali, naj 76 držav članic MOD leta 1957 posebej prouči vprašanje avtomatizacije. — Slika kaže avtomatičen stroj, ki proizvaja balerijske člene za prenosne radijske aparate.

sindikalna podružnica in celotni kolektiv aktivni pri sprejemu le toliko, da so večkrat pristajali na spremembo same končne finančne postavke, niso pa razpravljali o organizaciji in proizvodnji ter realizaciji posameznih postavk plana.

KDO ODLOČA O NAKUPU OSNOVNIH SREDSTEV?

Vsa leta nazaj se opaža, tako s strani tehničnega sektorja, knjigovodskega in komercialnega, stalno nasprotovanje nalogam, ki so jih le-te davali direktorji. Organi delavskega samoupravljanja so v vseh teh letih stali ob strani po zaslugi nekaterih kaže, da vsi ti ljudje niso niti dovolj poznali naših gospodarskih in drugih predpisov, niti se niso hoteli z njimi seznaniti, niti niso bili sposobni, da bi v smislu predpisov poslovali, ker se sicer ne bi moglo zgoditi, da bi brez privoljenja delavskega sveta nabavljali osnovna sredstva — termostati, za katerega danes niti DS niti UO niti direktor niti kdo drug iz podjetja neče niti računati, čeprav stane 650.000 din.

SUSMARJENJE

Tudi šušmarstvo je zavzemalo v podjetju kaj važno mesto. Lani in letos je 12 mizarjev prošlo za izdelovanje raznih predmetov v prostem času. Pri tem so seveda uporabljali že itak obrabljene strojne park in se jim je le malo zaračunavalo, dobivali so les, izdelovali pa so te predmete celo vajenci, da je bilo ceneje. Pri izdelavi kavčev za tov. G. komisiji niso mogli dokazati, kam je šlo 20 m² furnirja itd.

VELIK PADEC STORILNOSTI DELA

Številke kažejo, da je odpadlo na posameznega produktivnega delavca v 1954 881.000 din vrednosti proizvodnje, v letu 1955 le 641.000 din. Istočasno se je število zaposlenih dvignilo od 52 na 84, plačni fond od 6.666.000 na 8.296.000 dinarjev, realizacija pa je padla

od 45.830.000 v letu 1954 na 41.048.000 v letu 1955. Pogoji so, da bi se storilnost dela na posameznega proizvajalca dvignila od lanskega leta 562.000 na 900.000 v letošnjem letu.

PREDLOGI KOMISIJE

Spriču vseh navedenih dejstev in spriču še drugih okolnosti, ki jih v tem članku zaradi obsežnosti snovi nismo obravnavali, je komisija predlagala tole:

1. Politične organizacije morajo dati kolektivu vsjo pomoč, da se uvede tako delavsko samoupravljanje, kot ga imajo v drugih kolektivih.
2. Takoj je treba pričeti z organizacijo seminarja za ves kolektiv, da se seznanj z osnovami našega gospodarstva in princip delavskega samoupravljanja.
3. Glede osvajanja gumirane žime je treba narediti celotni elaborat proizvodnje in ekonomike, nakar naj LO odloči, da se ta proizvodnost uvede oz. odkloni.
4. Organizacijo podjetja je treba utrditi s tem, da se določi točno področje dela vodilnih ljudi v upravi podjetja, kot tudi v produkciji.
5. Narediti je treba ekonomsko analizo posebej za mizarstvo, dejavnost in posebej za tapetništvo v smislu predloga pod točko 3.
6. Analizirati je treba takoj proizvodni proces in ga urediti tako, da bodo proizvodni stroški čim nižji.
7. Sedanjí DS in UO naj se rešita svojih dolžnosti in se uvede prisilna uprava, ker zaradi svojih koncepcij, ki jih trdovratno branita in pa zaradi stalnih odstopanj od načel delavskega samoupravljanja ter zaradi še omenjene nesposobnosti v urejanju notranjih organizacijskih in ostalih gospodarskih problemov nista sposobna sanirati podjetja niti po upravno-organizacijski strani, še manj pa po strani delavskega samoupravljanja.
8. Komisija predlaga, da prisilna uprava takoj izvede v podjetju kompleksno revizijo, ki naj ugotovi realnost sklenjenih pogojev ter škodo, ki je nastala podjetju zaradi malomarnosti pri prevzemanju posameznih del in pri neresnem reševanju problemov, ki so nastali v zvezi z že sprejetimi in podpisanimi pogodbami. Ugotoviti je treba, če ni šlo pri sklepanju pogodb, pri pošpušanju pri cenah posameznim naročnikom za oseba okoriščanja. Pri tem je treba tudi ugotoviti, ali so nekateri uslužbenci uporabljali svoj službeni čas za delo, ki so ga sprejemali izven okvira podjetja, in njihove zasluge za to delo.

PRISILNA UPRAVA

O teh predlogih komisije sta razpravljala občinski svet za obrtništvo, ki se je po temeljiti proučitvi stanja v podjetju strinjal z ukrepi, in sam ljudski odbor, ki je na svoji 13. redni seji tudi odločil, da se uvede v podjetju »Hrast« prisilna uprava, za prisilnega upravitelja pa je bil imenovan Anton Marolt, direktor LIPA. O tem podjetju so razpravljala tudi občinska telesa političnih organizacij in sklenila, da bodo pomagala temu kolektivu, da v bližnji bodočnosti spet izvoli iz svoje srede samoupravne organe, ki bodo svojo nalogo bolje razumeli.

Ivan Stih

V. L.

Beseda o sožitju kolektiva

Star slovenski pregovor pravi: »Kadar se prepirata dva, tretji dobiček ima.« No, ta pregovor ne velja čisto za primer, ki ga nameravam opisati, saj dobička od prepira ni imel nihče, sama škoda je bila.

V nekem podjetju na Primorskem so se sprli zaradi premij. Direktor je dobil največ, potem komercialni, računovodja, sekretar — delavci so dobili pa po dva do tri in soč dinarjev. Morda je kdo dobil tudi kaj več. Ljudje niso bili zadovoljni, večina pa je raje molčala. Če zineš, si nakoplješ samo sitnosti in navsezadnje lahko letiš še iz službe.

Premije je sicer delil upravni odbor, potrdil pa jih je delavski svet, vendar je že tako, da se tudi oni nočejo zameri-

ti. No, nekateri so molčali, tehniku pa ni bilo prav in je to tudi povedal. Tako se je vnel prepir. On je bil za to, da je treba deliti premije v prvi vrsti ljudem, od katerih je odvisna proizvodnja. S tem bi se seveda zneski za direktorja in njegovo okolico v pisarni precej znižali. Spor se je tako zaostрил, da je tehnik zabrusil direktorju, da so v delavskem svetu sami kimavci in da tako odločijo, kakor direktor ukaže. Zaloputnil je vrata in odšel. Čez nekaj časa pa smo v »Slovenskem Jadranu« brali članek o delitvi premij pri nas, ki je izšel menda na pobudo okrajnega sindikalnega sveta.

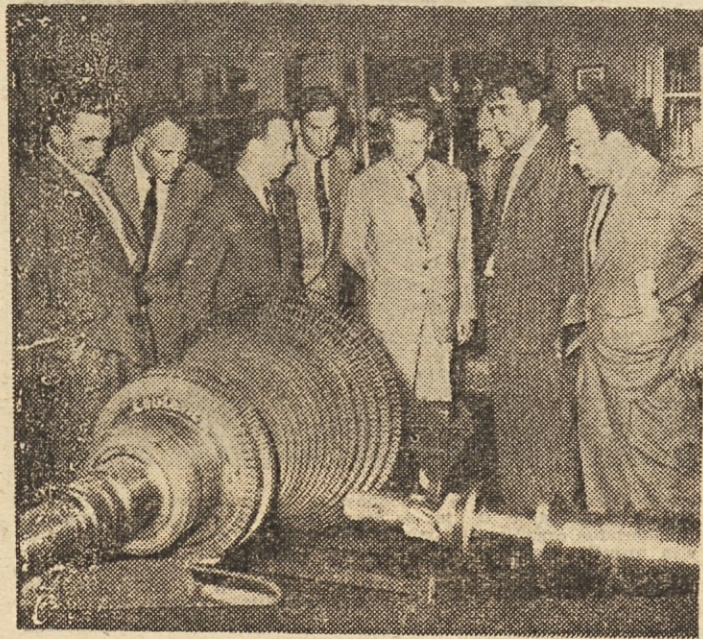
Stvar se je še bolj zaostрила, ko so na partijskem sestanku sklenili, da je treba tehnika odpustiti. Upravni odbor mu je naslednji dan res tudi odpovedal. Nato pa so bili direktor, tehnik, predsednik podružnice in morda še kdo klicani na okraj. Kaj so se tam dogovorili, ne vem. Nekaj je že moralo biti, ko so kmalu nato sklicali sestanek kolektiva, na katerega pa niso povabili vodilnih uslužbencev podjetja. Na ta sestanek je prišel tudi sekretar okrajnega komiteja. In ljudje so povedali, kar jih je težilo. Pomagalo je, ljudem je odleglo in bili so kot preprojeni.

Pa ne gre zgolj za ta primer. Te vrstice sem napisal zato, ker se take stvari tako pogosto primerijo. Sloga in sožitje v delovnem kolektivu, sta dve prepotrebni stvari zlasti danes, ko delavci sami upravljamo podjetja. Če tega ni, gre proizvodnja rakovo pot, saj postanejo ljudje zaradi razprtij malodušni do gospodarnosti in vedno je najbolj prav, če začnemo razmere zdraviti še na začetku, ne pa šele potem, ko je ogenj v strehi. Takrat pomaga edino operacija, ki je pa vedno boleča in brazgotina se še dolgo pozna. Vzrok razprtij pa je pogosto nevoščljivost in grda

sebičnost. Če bi bilo tega manj po naših delovnih kolektivih in če bi jih že ob prvih znakih imenovali s pravim imenom, bi bilo tudi v podjetjih manj razprtij in potem tistega umazanega govorenja okrog vogalov, tozarjenja, brskanja po preteklosti in dlakocepstva. Zlasti je važno, da si vselej odkrito povemo — in to takoj — kaj nam ni všeč. Če to povemo tako, da bo tisti, ki ga naša kritika prizadene, čutil, da mu hočemo pomagati in da gre za našo skupno stvar, potem taka kritika ne rodi odpora. Čim pa smo zajedljivi in pri kritiki škodželjni, potem naleti taka kritika na odpor, pa čeprav se prizadeti zaveda, da ga je polomil. Tajil bo in se skušal izmazati in vsak način tudi za ceno tega, da postavi kritika pred vrata podjetja. To sem mislil povedati. -ar-

Opomba uredništva: Strinjamo se popolnoma s tem, kar je dopisnik povedal. Radi bi povedali le to, da bi v tem primeru ne imeli povoda za razprtije, če bi imeli tak pravilnik o premijah, kakršen bi moral biti. Če bi bila v njem natančno določena merila, po katerih se dele premije, je izračun kaj lahek in moral bi biti že precejšen dlakopec, da bi izzval prepir.

In še tole bi radi povedali: direktor je glava podjetja in proizvodnje. Če kdo zasuži premijo, jo zasluži on. Seveda je tudi to odvisno od direktorja samega, kako vse opravlja svoje dolžnosti. Ob slabem direktorju namreč tudi denarja za premije ne bo. Zato mislimo, da ni prav tisto nerganje proti direktorjevi premiji. To diši precej po uravnilovki, in po tistem češ, vsi imamo enake želodce. Prvič že to ni res, drugič pa premiramo zato, da bi bili organizatorji proizvodnje gmotno zainteresirani, da bi bila proizvodnja bolj organizirana in produktivnost večja. Če bo tako, bodo tudi delavci več zaslužili.

Te dni, se je mudila v Čehoslovakijsko-jugoslovanska parlamentarna delegacija, ki jo je vodil tovariš Miha Marinko — Delegacija na obisku v eni izmed čehoslovakijskih tovarn.

ŠE JE ČAS

Prav te dni, ko smo se pripravljali na praznovanje 20-letnice velike tekstilne stavke, je bil v »Ljudski pravici« objavljen članek pod naslovom »Nekaj spominov na stavke, ki so jih organizirali delavci celjskih tovarn«. Pisec sestavka ugotavlja med drugim tudi tole: »Pri obujanju spominov na stavke, smo več ali manj navezani na ljudi, ki so v stavkah sodelovali, saj je bilo med vojno uničenih precej zapiskov in ostalega materiala. Spomini na obdobje bojev delavskega razreda so dragoceni, zato bi ne bilo prav, če bi nanje popolnoma pozabili.«

Ta ugotovitev je pravilna. Zanimci nam prav gotovo ne bodo oprostili, če bomo pri pisanju zgodovine delavskega gibanja pozabili na težak boj naprednega proletariata. Za mladino bi bilo posebno koristno, če bi nadaljevali z obravnavanjem delavskega gibanja od prve do druge svetovne vojne. Prav o tem nam vedno veliko povedati delavci, ki so sodelovali v delavskih bojih. Naši kronisti se do sedaj niso kaj prida zanimali za težnje delavcev, zabeležili so le večje stavke, to pa le takrat, kadar so padale smrtno žrtve ali so pa stavke iz tega ali onega vzroka propadle. Celovit prikaz delavskega gibanja bi bil najboljši učbenik ne samo za mladino, ampak tudi za člane sindikalnih organizacij. Mnogi namreč menijo, da je delavsko upravljanje prišlo kar samo od sebe, brez kakršnih večjih predpriprav, da se je to le nekdo spomnil in zdaj je tu.

Zelo zanimivo bi bilo listati po napisanih obdobjih delavskega gibanja v celjskem okraju, seveda če bi pregledali najzanimivejše dogodke iz vseh naprednih delavskih, strokovnih, kulturnih, združnih, političnih organizacij in društev. Prepotrebno kroniko tega obdobja bi najbolj objek-

tivno prikazali samo tisti, ki so sodelovali v delavskem gibanju.

Naj navedemo le en primer o meznem gibanju v celjski cinkarni. Delavci v tej tovarni so potom sindikalne organizacije (tajnik oblastvenega odbora je bil takrat Franc Leskošek-Luka) poslali podjetju spomenico, v kateri so zahtevali večje mezde. Podjetje se je trudilo, da bi zavrnilo zahteve delavcev na ta način, da bi jim dokazali, češ, saj so vsi zadovoljni. Zato je obratovodja obljubil nekemu delavcu (ta je hotel postati mojster) naj zbere podpise vseh topilničarjev, ki so s staro kolektivno pogodbo zadovoljni — pa bo takoj postal mojster.

Ta je kmalu začel pobirati podpise in z grožnjami jih je zbral že kar precej. V cinkarni so se zato odločili, da mu bodo ukradli polo. To so tudi storili. Ta delavec si je nabavil novo polo, a so mu jo spet izmaknili. Ker se je bližal dan pogajanj med zastopniki oblasti, organizacij in uprave podjetij, so kar v tovarniški pisarni sami podpisali vse podpisnike in dodali še imena onih, ki se niso podpisali na polo. Vendar podpisne pole drugi dan ni bilo. Zdaj so poklicali v pisarno vse obratovodje in jim povedali, da bodo takoj odpušteni, če ne povedo, kdo je izmaknil pole. Mojstru, ki je sporočil delavcem grožnjo uprave, so nekateri delavci pripovedovali, da je kandidat za mojstra njihov človek. Pole mu ni nihče ukradel, sam jih je dal delavcem. Zato je ta mojster nahrulil zbiralca podpisov rekoč: »Ti si celo večja baraba, kakor pa člani sindikalnih organizacij.«

V poznejših pogajanjih so delavcem očitali, da so preprečili upravi podjetja, ki je želela dokazati, kako so v tej tovarni delavci zadovoljni. Zaradi tega so zahteve delavcev tudi zavrnil. Delegacija sindikalne podružnice je odšla s

četrtu polo, ki je bila polna podpisov, k oblastnim organom in dokazala, da so podjetniki ponaredili podpise. Razpisali so novo razpravo, na kateri so vsaj delno zmagali delavci.

To je le en primer. Mimo zgodovinske knjige iz narodnoosvobodilne borbe bi bilo treba reči tudi nekaj več o delavskem gibanju. Prav bi bilo, če bi kar takoj začeli zbirati dokumentarni material (nekateri hranijo razne slike o društvih, izletih itd.). Za to veliko nalogo naj bi se predvsem zavzeli okrajni sindikalni sveti. O tem bomo morali razmisliti tudi sedaj, ko je proslava dvajsete obletnice tekstilne stavke že za nami. Sicer smo za to delo že nekoliko pozni, toda tudi z dobro voljo bomo to zgodovinsko nalogo opravili seveda, dokler je še čas.

Jaka Vodopivec

Previsoke obresti računajo

Z zanimanjem prebiram v našem časopisu članke, ki jih objavljate v rubriki »Beseda bralcev« in odgovore na vprašanja naročnikov. Ne spominjam se pa, da bi bilo že kaj besede o takem primeru, kakršnega imam jaz. Zato sem se namenil, da se še sam oglašim, da slišim vaše mnenje ter mnenje drugih bralcev.

Torej stvar je sledeča: Lani novembra meseca sva z ženo najela potrošniški kredit za nakup tekstilnega blaga. Dobila sva ga za pri trgovskem podjetju »Korotan« v Mežici za 30.000 dinarjev s tem, da plačujem mesečno po 3000 dinarjev. Te tri tisočake so mi odtegovali pri rudniku Mežica, kjer sem zaposlen. Prvi obrok sem plačal lani novembra, zadnjega pa letos avgusta. Plačeval sem torej komaj deset mesecev in ne vse leto. Dolžan sem ostal le še obresti.

In zavoljo teh obresti se oglašam. Ko sem se zanimal pri našem knjigovodstvu, kako je z obrestmi, sem zvedel, da so mi pri »Korotanu« zaračunali 2400 dinarjev ali 8% obresti. Uprava trgovskega podjetja pa pravi, da so po zakonu upravičeni računati tolikšne obresti in to za vse leto, ne glede na to, če sem dolg plačal že v desetih mesecih in ne glede na to, da sem bil vsak mesec za 3000 dinarjev manj dolžan.

Doslej sem menil, da so potrošniški krediti zato, da bi pomagali delovnemu človeku premostiti naše gospodarske težave. Zdaj pa se mi zdi, da je za to, da se trgovska mreža z njim okoristi.

Tovariš urednik, morda se tudi motim, vendarle se mi tak način ne zdi pravilen. Razumljivo je, da je treba od

kredita plačevati obresti, da pokrijemo stroške, ki nastanejo s krediti, vendar te obresti ne bi smele biti tako visoke in jih ne bi smeli računati od tistega, kar nisem dolžan. Franc Pušnik

Opomba uredništva: Vprašali smo Komunalno banko v Ljubljani, kako je s to zadevo. Povedali so nam, da trgovsko podjetje ne sme zaračunati več kot 6 odstotne obresti in da je to tako z uredbo določeno. Prav tako smatrajo, da trgovska podjetja ne bi smela zaračunati obresti za vse leto, marveč bi morala odšteti vsakomesečne obroke. Tako bi smeli za prvi mesec računati od 30.000 dinarjev, za drugega od 27.000, za tretjega od 24.000 dinarjev itd. Če je res tako, kot piše tovariš Pušnik, bo imela finančna inšpekcija kaj opraviti.

»Delo in varnost«

Izšla je peta številka mesečnika »Delo in varnost«. Med stavki naj omenimo na prvem mestu članek: »O višji produktivnosti dela v ustrezno organizacijo dela«. V njem je avtor Franjo Aleš sporočil nekaj misli z nedavnega zveznega posvetovanja vseh republiških organov, ki se ukvarjajo s proučevanjem organizacije dela in varnosti pri delu.

V tej številki so nadalje posvetili veliko prostora tudi organizaciji dela. V krajših prispevkih je inženir Ervin Perne razložil osnove proizvodnje, vrste norm in delovni postopek in podobno.

Inženir Ludovik Kvas objavlja daljši sestavek z naslovom »Dvigalo naj ne bo giljotina v gradbeništvu«. Podrobneje nas seznanja s konstruktivnimi elementi dvigala, tako z njegovim ogrožanjem, jaškom in pogonom dvigala. V drugem delu nas avtor svari pred nesrečami, ki se kaj lahko zgodijo, če upravljajo take naprave nevedši ali pa malomarni delavci.

Naposled naj omenimo še navodila za registracijo osebnih zaščitnih sredstev in varnostnih naprav, ki so tudi objavljeni v peti številki mesečnika »Delo in varnost«.

NEKAJ PRIPOMB K OSNUTKU ZAKONA O POKOJNINSKEM ZAVAROVANJU

Razmislimo še o tem

V goriškem okraju so člani sindikalnih podružnic in skupščine socialnega zavarovanja že večkrat razpravljali o načrtu novega pokojninskega zakona. Ugotovili so, da je v osnutku veliko novosti, ki se tičejo udeležencev narodnoosvobodilne borbe in vdov umrlih zavarovancev.

Na teh posvetovanjih so predlagali, naj se 30. in 32. člen osnutka (ki govorita o pokojninskem zavarovanju onih, ki so sodelovali v narodnem gibanju in stavkah ali pa so bili odpuščenj zaradi antifašističnega delovanja), dopolnita tako, da bi bivšim italijanskim državljanom v Slovenskem Primorju priznali pokojninsko zavarovanje, če so se ponovno zaposlili ob koncu

leta 1947, ko je bilo to ozemlje naposled priključeno Jugoslaviji.

V 37. členu osnutka novega pokojninskega zakona je določeno, da so tudi bivši italijanski državljani upravičeni do pokojnine, to so tisti, ki so bili v italijanskih vojaških formacijah do 8. septembra 1943. Ko je izbruhnila etiopska vojna leta 1935, so bili nekateri Slovenci po odsluženem rednem vojaškem roku spet vpoklicani v italijansko vojsko. V njej so mnogi ostali do kapitulacije Italije, to je polnih 7 let.

Veliko primorskih Slovencev je bilo ob italijanski kapitulaciji v italijanski vojski globoko v južni Italiji, nekateri so bili celo v Afriki. Zato se pač niso mogli po razpadu italijanske vojske takoj vrniti domov, v

narodnoosvobodilno borbo so vstopili šele po 9. septembru 1943. Ker so tako postali borci narodnoosvobodilne vojske šele po tem datumu, niso popolnoma upravičeni do pokojninskega zavarovanja.

Dokončno besedilo novega zakona bi bilo treba spremeniti tako, da bomo z novim pokojninskim zavarovanjem zadostili tudi željam tega dela prebivalcev Primorske.

Zvesti bralec LOJZE ROTAR

V Zerjavu, v neposredni bližini meziškega rudnika se je pred 71 leti rodil Lojze Rotar. Ko je končal osnovno šolo, se je zaposlil v rudniku kot rudar vozač. To naporno delo je opravljal skoro 27 let. Od leta 1930, ko ga upokojili, je do osvoboditve ob skromni pokojnini 400 dinarjev siromašno živel.

Lojze je bil že v predaprilski Jugoslaviji aktiven član v delavski organizaciji in je rad prebiral delavske časopise.

Ko sem ga na delavski praznik obiskal, mi je zaupal, da praznike letos 26-letnico svoje upokojitve. »Se vedno se čutim zdravega, samo noge mi niso tako odporne,« mi je zaupal med sprehodom po Jazbinah.

Ze vrsto let živi v samskem domu rudnika. Med vsemi Zerjavčani je zelo priljubljen. Prav radi ga poslušajo, ko jim pripoveduje to in ono iz svojega življenja. Redno prebira »Ljudsko pravico« in »Delavsko enotnost«. Prav v teh dneh bere tudi Osvetek za-

Posnemajte jih

V minulem mesecu so organizirali obvezniški predvojaške vzgoje podjetja »Graditelj« iz Celja tridnevno ekskurzijo v Pulj in na Reko. V Pulju so si ogledali nekaj vojaških ladij in obiskali vojaško letališče. Ko so se vračali v Celje, so v Postojni šli še v Postojnsko jamo. To tridnevno potovanje so jim gnotno omogočili podjetje »Graditelj«, rudnik pečovnik ter okrajni in občinski ljudski odbor v Celju.

Na potovanju so se med seboj še spoznali, saj so te dneve preživeli v res prijateljskem razpoloženju brez običajne vojaške strogosti.

Naj bi še ostale čete obveznikov predvojaške vzgoje posnemale iznajdljive Celjane.

Preklic sindikalne knjižice

Sindikalsko knjižico štev. 526774 je izgubila tovarišica Antonija Sramelj in jo proglašajo za neveljavno.

V ŽELEZARNI V RAVNAH SO ZMANJSALI ŠTEVILO BOLNIŠKIH DOPUSTOV

SAJ SEM BOLAN...

V Ravenski železarni so že precej zmanjšali število bolniških dopustov in izostankov. Veliko pa je še ljudi, ki so sicer bolni, pa kljub temu med bolniškimi dopustom opravljajo razna domača in poljska dela. Marsikaj zanimivega je bilo videti ob obisku takih navidezno bolnih delavcev.

V Zelenem bregu je Anton slekel bolniško suknjo in odšel na polje. Ko ga je uslužbenec socialnega zavarovanja obiskal in ga vprašal, kako se piše, mu je ta povedal povsem tuje ime. Vendar Antona ni bilo doma, njegova mati je povedala, da je sin nekje zunaj. Pogumni Anton se je kmalu

vrnil domov. Še preden je vstopil v hišo, je oblekel druge hlače, vzal v roke knjigo in pritisnil na kljuko. Kontrolnem organu je zatrjeval, da po ves dan bere, toda nihče mu ni verjel.

Med kaj pogostimi dopustniki je tudi Helena iz naselja pod »Gradom«. Uslužbenec socialnega zavarovanja jo je obiskal prav takrat, ko je preveč pogledala v hram. Sosedje so pripovedovali, da se večkrat opije. Ker je izkoristila socialno zavarovanje, je bila že dvakrat kaznovana, zaradi ponovnih prekrškov pa so jo odslovili iz Železarne.

kona o pokojninskem zavarovanju. Sam pravi, da bo ta tudi njemu prinesel nekaj sprememb. Vsi bralci in uredništvo našega tednika mu želimo še mnogo zadovoljnih let v njegovem zaslužnem pokouju.

TERENSKI DODATKI IN ŽELEZNIŠKI DELAVCI

V 36. številki Delavske enotnosti je bil objavljen članek o terenskih dodatkih gozdnih delavcev. Nekaj podobnega je tudi z delavci, ki delajo v železniških podjetjih. V Sloveniji imamo osem takih podjetij, od katerih vsako skrbi za 150 kilometrov proge. Podjetja imajo za redno vzdrževanje proge na razpolago dovolj delavcev, po večini so to domačini. Težje pa je, kadar so večja obnovitvena dela, tako imenovani remont proge. V takih primerih je treba zaposliti več delavcev, to že zaradi tega, ker morajo vse delo opravljati v času, ko ne vozi vlakovi. Te delavce nabere podjetje na svojem območju, poskrbi jim za prenočišče in hrano tako, da se le ob nedeljah vračajo domov. In prav za te delavce niso predvideni terenski dodatki.

Po uredbi pripada terenski dodatek samo tistim delavcem, ki so bili zaposleni nepretrgoma 12 mesecev oziroma 20 mesecev v presledkih v zadnjih dveh letih. Po navadi so na terenskem delu mlajši delavci in taki, ki so brez družine, saj se ti lažje ločijo od doma. Ker pa je delovni staž pogoj za prejemanje terenskega dodatka, morajo podjetja pošiljati na daljša terenska dela starejše delavce - očete številnih družin, mlajši delavci pa so zaposleni v bližini doma. Prav bi bilo, da bi ta odstavek uredbe primerno spremenili.

ZAGORSKI OBRAT

Podstrano je zalila voda

Nesreča ni zahtevala smrtnih žrtev

Pretekli torek je na obratu Podstrana nenadoma vdrla v jamo voda. Tolikšnega navala vode niso pričakovali, vendar človeških žrtev ni bilo kljub temu, da je voda zelo naglo naraščala in je dve črpalki nista zmogli.

Voda je zalila obe črpalki in dobršen del jame, tako, da je proizvodnja iz te jame občutno zmanjšana, vendar celotna produkcija rudnika pri tem ne trudi, ker so rudarji iz te jame zaposleni na drugih odkopih. Skoda, tako pravijo v upravi rudnika, ni tako velika, ker je bila jama že precej izčrpana in je vprašanje, če se bo splašalo še vodjo izčrpati. Če bo dotok vode še naprej tako močan, bi bili stroški za izčrpanje vode bržčas večji, kot pa bi jama še lahko dala.

Marsikdo bi vprašal, zakaj niso že prej namestili večjih črpalk ali še kakšne nove. V vodstvu rudnika pravijo, da bi morali prej postaviti močnejšo transformatorsko postajo. Sicer pa je na kraškem terenu vedno treba računati z nenavnim vdorom vode.

Ceprav nesreča sama ni zahtevala človeških žrtev, je vendarle močno odjeknila med zagorskimi rudarji, saj je strah,

da bi tudi druge vdrla voda, precej večji. Iz tega sledi, da bodo morali bolj razmišljati o tem, da bodo povsod črpalke s tolikšno zmogljivostjo, da bodo zadostovale tudi pri večjem navalu vode. To je nauk, ki ga daje ta nesreča. Tokrat je šlo brez žrtev, ne smemo pa tvegati, da bi ob slični nesreči spet ostali nepripravljeni. Naj bi se prejšnji teden pri nas pripetil Marcinelle, kdo bi potem odgo-

varjal za to, da ni bilo v jami dovolj črpalk in da sta ti dve že doslej komaj požirali vodo, ki se je sproti natekala. Kdo bi se potem mogel izgovarjati na to, da ni bil transformator dovolj močan, da bi mogli montirati še tretjo črpalko. Če je teren tak, da se mora računati tudi na tako nenavaden vdor vode, potem je treba to pač upoštevati in zagotoviti varnost rudarjev.

KAKO BODO ŠTELI LETA BIVŠIM GOSTILNICHARJEM IN TRGOVCEM

Smo naročniki Delavske enotnosti, pišejo iz podružnice državnih uslužbencev v Idriji, in bi radi neko pojasnilo.

V osnutku zakona o pokojninah med svobodnimi poklici bivši trgovci in krčmarji niso posebej navedeni. Bodo po noyem zakonu tudi te šteli mednje ali pa njih doba samostojnega opravljanja poklica pred letom 1945 ne bo šteta?

Nekateri trgovci in krčmarji so opustili obratovanje zaradi visokih davkov pod italijansko okupacijo, ostali pa so bili leta 1947 nacionalizirani. Kako bodo tem šteli leta delovne dobe, potrebne za pokojnino? Vedeti je namreč treba, da so bili zlasti mali trgovci delovni ljudje, ki so živeli iz rok v usta in jih ni moč meriti z istim merilom kot trgovce na primer velikih mest, zlasti še, če upoštevamo razmere, ki so vladale pod Italijo.

Prav bi bilo, da bi tudi takim priznali isto kot obrtnikom, ki so se po osvoboditvi zaposlili.

OPOMBA UREDNIŠTVA:

V osnutku zakona o pokojninskem zavarovanju med samostojnimi poklici bivši trgovci in krčmarji res niso navedeni. Tudi jih ni mogoče šteti med obrtnike. Zdaj se je teh že veliko oglasilo in bi radi, da bi tudi njim priznali toliko let dobe opravljanja samostojnega poklica pred 15. majem 1945, kolikor let so bili

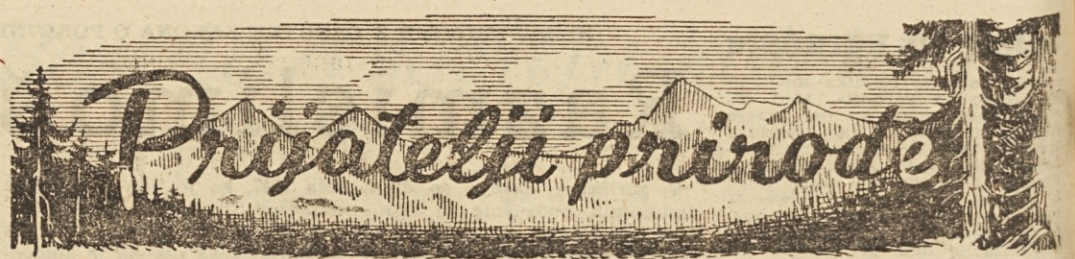
Požrtvovalno dejanje

Nič hudega sluteč se je 27. avg. peljal Martin Slatinšek proti Termoelektrarni v Sošanju. Ko je prispel na most, je zaslišal kliče na pomoč. Opazil je potapljaljo se štiritletno deklico. Oblečen je skočil v vodo in zgrabil neboljnjeno dete. Tedaj je v detoči vodi opazil še drugega, malo večjega otroka. Posrečilo se mu je, da je tudi njega rešil. Toda gled, še tretjega otroka je detoči tok vode nosil s seboj. Le s težavo je z dvema rešenima deklicama v naročju potegnil iz smrtonosnega objema še tretjo deklico.

Požrtvovalnemu tovarišu Martinu Slatinšku se materi rešenih deklic najlepše zahvaljujeja za njegovo nesebično dejanje.

F. M.

Marija Hriberšek

MESTO OB VARDARJU

Skopju in Zletovu sledi po velikosti takoj Titov Veles. Leži ob Vardarju. Ta pri Velesu zavije močno na desno čez ravnino pod Velesom in izgine v dolgih vijugah proti Grackemu. Ob desnem bregu reke pelje železnica proti Devdželiji, v Titovem Velesu pa je križišče za Štip in Bitolj. Titov Veles je torej tudi važno prometno križišče v Makedoniji.

Preden bomo govorili o mestu samem, moramo povedati, da sta tu dve mesti: staro in novo. Veles, ki je zgrajen na pobočju, je star, novo mesto pa raste na rav-

nini spodaj pod starim. Mesto Titov Veles je prava podoba rastvi in napredka mlade republike Makedonije.

Cudovit je pogled na Veles od spodaj navzgor. Zdi se mi, da se v hišah ob obali Vardarja zrcali preteklost Velesa. Tu se kotlina hitro zoži. Pogled na levo stran reke odkriva čuden prizor. Nekdo od potnikov je dejal: »Vidim hiše z 80 nadstropji in na njihovih strehah se pasejo osli in mule!«

Besede niso udarile mimo. Kakor vse kaže, je res tako. Staro mesto se je vgnezdilo na strmini, ki strmo pada proti Vardarju. Strehe prednjih hiš prekrivajo samo polovice naslednjih hiš, in tako se hiše vrste, ne da bi štel, precej gori v hrib. Stopničasto razporejene hišice res spominjajo na čudoviti nebotalnik. Med temi hišami pa ležejo kot sence temne, ozke ulice. Te so ponekod tako ozke, da drevesa s sosednjih dvorišč prepletajo veje. Hiše so raznobarvne in človeku se zdi, da se vse preliva. Nekaj časa je zeleno, nato modro, pa belo. Ograje so tu in tam polomljene in tudi strehe hiš so presneto vijugaste. Hiše so povečini lesene. Njihovi stebri so trhlji. Večina hiš je obrnjenih z licem proti dvorišču, kot da jim je nevšečen pogled na Vardar. Kdor koli je hodil po teh krajih stezah, ki jim pravijo »ulice« in se sprehajal med hišami te stare naselbine, jih dolgo ne bo pozabil. V taki mrzli ulici se človek nehoti počuti kot v kupeju vlaka, ki je pravkar prišel iz dolgega predora. Skozi okna, vsa zamazana, celo svetloba slabo prodira in mnogim hišam je čas že davno odzvonil, pa se začuda še vedno držijo. Iz njih se še vedno dviga dim in se nemočno vlačijo nad strehami.

Ulic je tu nešteto. So pa podobne druga drugi. Glavna in tlakovana ulica je na dnu tega velikega gnezda. Na to ulico se posebno spuščajo cele karavane oslov in mul, natovorjenih z vsem mogočim blagom. Ta glavna ulica je tako pisana in živahna, da se pravzaprav kar začudiš, odkod kar naenkrat toliko življenja v tem starem delu mesta. Pred vrati delavnice pečejo čevapčiče in pro-

dajajo slaščice. Piskajoči glasovi ponujajočih gromko odmevajo ob priganjanju oslov in mul ter ropanju motorjev. Gostilne niso redke. Pred njimi sede v vrstah čistiščevljev. Tu jih je več kot v Skopju in vztrajno ropotajo s krtačami, takoj pripravljeni pokazati svojo umetnost. Sele ko se tem umakneš, prideš v pravo, obrtniško četrt. Tu so kovači, lončarji, čevljarji, frizerji, usnarji. Zrak zaudarja po vseh teh poklicih. Nato pa so hiše vse redkeše, le mali dimniki, ki izgledajo kot dogorele cigare, pričajo s svojim dimom, da je tudi tu življenje. Končno si le v predmestju mesta Velesa. In zdaj pravzaprav sele prideš na sonce in zrak, v novo mesto Titov Veles.

Veliki, vitki dimniki so pravi kažipot, kjer leži del mesta. Nekako 8 kilometrov daleč je ušel staremu svetu. Tam je čisto polje in lepa dolina. Nizke industrijske zgradbe in velkanske hale stoje sredi polj. Zrak je poln razni hšumov. Na levi velika apnenica s šestimi pečmi. Nad njimi je lesen most in še više v hribu lomijo kompresorji kamenje. Spodaj, komaj nekaj sto metrov stran, je kombinat svile. Sele nekaj let je tega, kar je pričel delovati in že je njihovo blago znano. Dobra pol kilometra stran so zgradili tovarno porcelana. Tovarna zavzema 45.000 kvadratnih metrov površine. Če bi položili železo, ki je zabetonirano v 1918 stebrov te tovarne, bi dobili razdaljo od Skopja do Beograda. Tovarna je pričela že leta 1952 izdelovati porcelan za široko potrošnjo in danes ga že poznajo povsod po Jugoslaviji.

V bližini tovarniških objektov so delavska naselja. Lepe nove stanovanjske zgradbe, med njimi pa se krivijo pota, obkrožujoč marsikater lep park. Tod hodi le malo mul in konj, morali so se umakniti kamionom in avtomobilom, pa tudi železnici, je podaljšala svoje krake do tovarniških skladišč. Prvi naseljenci so prihajali sem šele 1951. leta. Tem so se iz leta v leto pridruževali novi. In danes živi tu okrog 2.000 delav in delavcev, ki so spremenili svoje življenje. Prilagajajo se modernim industrijskim potrebam.

Dolina Vardarja, kjer se srečujejo železnice z zahoda in vzhoda, severa in juga Makedonije, kjer leži Titov Veles, je spremenjena. O njeni preteklosti govori le stari del mesta, ki bo ostal kot spomenik starih časov. Spodaj pod njim pa se razteza in širi nov, mlad svet, poln kulturnega in industrijskega življenja. Voljan nadoknaditi vse tisto, kar so — ne po svoji krivdi — zamudili njihovi predniki.

STRUPENA ŽABA

V Panami živi žaba, ki ji znanstveniki pravijo »dendrobates auratus«. Dolga je komaj dva in pol centimetra. Njena koža, ki je črne barve, izloča strup. Če jo spustijo v kletko, kjer so ostale vrste žab, te takoj poginejo. Učenci trdijo, da je število teh strupenih žab vedno manjše.

V starih časih so Indijanci namakali v njen strup konice svojih puščic.

Največje predzgodovinsko nahajališče pri nas

Na vzpetini Glasinac med Višegradom in Sarajevom so odkrili največje predzgodovinsko nahajališče v naši državi. Odkopali so 20.000 grobov. V vsakem grobu je bilo zakopanih po pet ljudi. Grobišče je iz železne dobe. (1000—400 l. pr. n. e.). Takrat so na našem ozemlju živela ilirska plemena. Znanstveniki sodijo, da je bilo na Glasincu skupno grobišče plemena Desidijata. Okoli te vzpetine je polno utrjenih taborišč prav tako iz te dobe.

ZELENO ZLATO -- HMELJ

Menda že težko najdemo pri nas človeka, ki ne bi vedel za savinjski hmelj. Hmelj je še mlada kulturna rastlina, vendar so jo že star narodi uporabljali pri pravljanju testa za slaščice. Sedaj služijo hmelj (v Titovih Užicah) za izdelovanje kvasa ali tako imenovano hmeljino.

Divji hmelj je razširjen v Srednji Evropi, in Aziji. Stari Slovani so iz njega pripravljali opojno pijačo »brago«. To je bilo zelo sladko pivo, ki so mu poleg hmelja dodali še nekaj medu. Brez hmelja si stari Slovani niso mogli za-

mislit prav nobenega svatbenega običaja. Sirjenje kulture hmelja pripada Slovanom. Besedo hmelj so od Slovanov sprejeli v spremenjeni obliki tudi ostali zahodnoevropski narodi. Mogli bi torej reči, da so naši zapadni sosede sprejeli hmelj od Slovanov.

Neslovanski narodi so uživali pivo še preden so sploh vedeli za hmelj. Egipčani so pivu dodali volčji bob. Kot nadomestek za hmelj so uporabljali pomarančne lupine. Prvo točno vest o hmelju najdemo v Zahodni Evropi šele v osmem stoletju. Pipin, oče Karla Velikega, je daroval hmelj-

nik samostanu blizu Pariza. Brižnska škofa Annos in Arnold sta urenila precej hmeljnikov. Seveda so v prvi dobi srednjega veka uživali pivo iz hmelja le najvišji cerkveni in posvetni dostojanstveniki. To rastlino so gojili izključno na samostanskih in škofijskih posestvih. Najstarejše poročilo o hmelju v naših krajih beremo v zemljiški knjigi iz leta 1150 brižnskega škofa v Skofji Loki.

V devetnajstem stoletju se je hmelj udomačil v Sloveniji na posestvih nekaterih plemičev. Leta 1882 se je razširil hmelj v Savinjsko dolino. V Volj je grof. Kotek zasadil hmelj v Donjih šumah. Njegovi kolonisti so bili Slovaki. Ti so poznali hmelj že s posestva Futok. Ko je bila leta 1889 dobra letina, se je hmelj zelo razširil in tako je postal Zrenjanin središče te kulture v Vojvodini. V Srbiji so hmelj gojili v Topčideru, Ljubčevem, današnjem Rankovičevem, in drugod. Toda hmelj se v teh krajih ni preveč razširil. Zdalj to rastlino gojimo največ v Savinjski dolini in v Vojvodini. Anglija je od vseh evropskih držav najkasneje začela uporabljati hmelj. Zanimivo je tudi, da so Združene države Amerike edina izvenevropska država, kjer danes goje hmelj.

ŽETEV V MORJU

Prav res, cvetlice je v morju prav malo. Poznamo jih samo kakih 40 vrst. Morda še ne veste, da so se preselile v morje v mlajši geološki dobi. Razširjene so po vseh morjih, toda le v globlinah do 30 metrov, kjer so pravcati podvodni travniki. Morske rastline so trajnice imajo podzemno steblo, ki preživi tudi po več let. Listje odpada poleti in morska voda jih v veliki količini naplavi na obalo. Novi listi začno poginjati že jeseni, so ozki in dolgi, in prav podobni travnatim. Zato jih ljudje imenujejo morska trava. Ker so sila mehki, lahko kljubujejo nemirnim morskim valovom. Majhni beli listi so ali posamezni, ali pa v klastih. Podobno kot oprahuje veter, nekatere kopenske cvetlice, tako opravljajo to pri morskih cvetlicah valovi. Lepilive pelode prenašajo namreč s cvetja na cvet.

Kakšna je njihova korist? Prav gotovo zelo velika. V nekaterih obmorskih krajih, kjer je voda plitva, uporabljajo to rastlinje kot odlično gnojilo za krompir in ostale rastline. Večkrat lahko vidimo kmete, kako nosijo travo ob osekah kar s košom. V nekaterih deželah so namestili na ladjah, oziroma čolnih posebnih naprav, ki reže morsko rastlinje in ga hkrati meče na krov. Kaže, da tako pustošenje ne škoduje mor-

ske rastlinam. Ponekod to morsko zelenje posuše, zmeljejo v prah in uporabljajo kot gnojilo. Med prvo svetovno vojno so Francozi krmili svoje konje z morsko travo. Ker vsebuje precej joda, so bili konji po taki krmivi zelo močni in zdravi. Nadalje uporabljamo posušeno morsko travo namesto žime. V novejšem času so skušali iz morske trave izdelovati umetna vlakna, vendar jim to ni uspelo.

PTICA SMRTI

Neka znanstvena odprava, ki proučuje v Avstraliji rastline in živalski svet, je odkrila novo vrsto ptice, ki jo domačini imenujejo ptica smrti.

Po obliki in perju je podobna našemu slavčku. To neobičajno ime je dobila zato, ker izloča strup, ki ga s kljunom prenaša v sovražnikovo telo. Njen strup deluje zelo hitro, saj z enim samim mahom že pokonča svojega nasprotnika.

Koliko sline izločimo

Odrasel človek izloči dnevno liter in pol sline. Največji del sline vpije črevesje, nekaj pa preide v kri.

Takšne so ulice v starih makedonskih mestih

OB SEJI PREDSEDSTVA ZVEZE SVOBOD IN PROSVETNIH DRUŠTEV SLOVENIJE

Ocena vzgojnih uspehov

Običajno pravimo, da je občni zbor prelomnica v delu prosvetnega društva. Ta trditve pa je le takrat umestna, kadar je občni zbor skrbno pripravljen, kadar je na občnem zboru podana temeljita ocena družbeno političnih uspehov, ki jih je društvo doseglo in so obenem dana jasna napotila za bodočo dejavnost.

Od kongresa Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije na Jesenicah nas loči skoraj leto dni. To je dovolj dolga doba, da so lahko prosvetna društva proučila gradivo kongresa, ki je bilo izdano v posebni knjižici in začela uresničevati njegove sklepe.

Izkušnje iz prejšnjih let, ugotovitve z obiskov prosvetnih društev pa kažejo, da je potrebno letošnje občne zbere posebno skrbno pripraviti. Slabost večine dosedanjih občnih zborov je bila v tem, da so veliko natančneje ocenili število prireditvev, kot pa njihov vzgojni pomen. Občni zbori postajajo zato dolgočasni in le redko razgibajo prisotne.

Člani društva so dokaj dobro poučeni o številu prireditvev, vedo tudi za glavne težave, ki tarejo društvo in če občni zbor ne obravnava družbenih problemov, potem tudi delo v novi sezoni ne steče po drugačnem tiru. Sekcije potem delujejo vsaka zase in pozablajo na vlogo, ki jih ima prosvetno društvo pri oblikovanju moralnih in etičnih vrednot tako pri svojih članih, kakor tudi pri občinstvu.

Zdi se nam, da je dejavnost prosvetnih društev preveč obrnjena navzven na prirejanje nastopov. Večina dela v društvu je vložena v prirejanje raznih iger, koncertov in proslav. Le po številu teh prireditvev skušajo v marsikaterem društvu oceniti svoje delo, namesto da bi analizirali, kakšen vzgojni uspeh so te prireditve dosegle, koliko smo z njimi obogatili nastopajoče in poslušalce. Ker je glavni cilj — nastopanje, potem je tudi razumljivo, da na občnem zboru prav iz tega zornega kota ocenjujejo svoje delo.

Letošnji občni zbori pa morajo ubrati novo pot. Na njih je potrebno temeljiteje proučiti, kako vpliva društvo z vso svojo dejavnostjo na rast novih moralnih in etičnih vrednot pri svojih članih, kakšen vzgojni uspeh je dosegla dramska uprizoritev, koncert, predavanje ali knjižnica. Le s takšnim delom bo postalo prosvetno društvo trden kolektiv ljudi, ki se ne sestajajo zgolj zaradi zabave, marveč jih prevečajo jasna hotenja — vzgajati in izobraževati.

V vsakem društvu delujejo skupine ljudi, ki si v svojih nazorih še niso povsem enotni. Zavestno ali podzavestno skušajo te skupine ostalemu članstvu vsiliti svoje mnenje in poglede. Tako skoraj v vseh igralških družinah nastopajo med pristaži dram in operet rahla trenja. Toda bistvo ni v oblikah, v vrsteh, marveč v pomenu teh del. In če takšna sekcija ne dobi krepke opore v društvenem odboru, če članom niso jasne naloge, pomen njihove dejavnosti, potem najraje na pol rešujejo ta naspotja. Rezultat takšnega dela je program raznovrstnih okusov in hotenj.

Res je, da so okusi, dojamane lepote, pri različnih ljudeh raznovrstni, da enotnega okusa ni. Enotni pa je hotenje, cilj! In če je cilj dejavnosti članom jasen, potem stopijo vsi ostali razlogi v ozadje. Izбира in delo v društvu postane dosti lažje in tudi uspešnejše.

Potemtakem je razumljivo, da morajo prosvetna društva znatno bolj skrbeti za notranjo enotnost, da morajo v prvi vrsti skrbeti za vzgojo svojih članov in to z drugačnimi oblikami, kot so množični sestanki. Rezultat teh prizadevanj pa bo kmalu viden tudi navzven, v različnih nastopih in prireditvah.

Seveda pa bo tem nalogam kos le društvo, ki ima v vodstvu ljudi, katerim so cilji prosvetne dejavnosti jasni. Le takšen odbor lahko uspešno vodi društvo, kajti v nasprotnem primeru se lahko zgodi, da posamezne sekcije ta odbor prerastejo, da samovoljno

odločajo o svojem delu, kar zelo slabo vpliva na dejavnost celotnega društva. Prav v društvih, kjer odbor površno opravlja svoje dolžnosti, kjer se ne bori odločno z malomeščanskimi usedinami, z brez-ciljnostjo, prav tam zasledimo največ napak, največjo samovoljo. Vsako popuščanje, strah pred nenadomestljivimi ljudmi, ki izsiljujejo društvo, se vedno maščuje.

Prav zato menimo, da je potrebno pred občnimi zbori skrbno pretehtati, koga bomo izvolili v odbor, sam občni zbor pa temeljiteje pripraviti kot pa smo bili navajeni doslej.

Letošnji občni zbori ne smejo biti zgolj poročila o storjenem delu, marveč morajo biti temeljita analiza uspehov, ki jih je društvo doseglo pri vzgoji svojih članov. Ni najvažnejše število prireditvev, veliko važnejši je uspeh tega dela, duševno bogastvo te dejavnosti. Če bodo občni zbori s teh vidikov obravnavali svoje delo in sprejeli tudi takšne sklepe za bodoče delo, potem bodo letošnji občni zbori resnična prelomnica z dosedanjo prakso, ki ponekod ni ostala brez škodljivih posledic.

ŠE O TEM: ALI SO UPRAVIČENI?

Članek s tem naslovom je izšel v Delavski enotnosti dne 25. maja 1956, števil. 22, str. 7. Ne podpisani pisec članka dolži Jugoslovansko avtorsko agencijo, da zlorablja avtorske pravice, da blati ugled avtorjev samih, da potvarja navodilo Zveznega izvršnega sveta ter da ji gre pri vsem tem edino za sebično zasluzkarstvo na račun kulturno-prosvetne vloge sindikatov.

Te izjave člankarja se nanašajo na pogodbo, ki jo je imenovana agencija predložila v podpis lastnikom radijskih aparatov na podlagi Splošnega navodila Zveznega izvršnega sveta o honorarjih izvajalcev glasbenih in književnih del za reproduciranje njihovih posnetih izvedb (Uradni list FLRJ, števil. 19/53).

Na ta članek, ki je daleč od dostojnega reševanja problemov, ki nastanejo v zvezi s tolmačenji splošnih določil, doslej nismo odgovorili, ker smo hoteli zvedeti za stališče najvišjih pristojnih oblasti v tej zadevi. Pravico do pobiranja avtorskih honorarjev za izvajanje v okviru prej omenjenega Splošnega navodila je namreč oporekal Jugoslovanski avtorski agenciji tudi Radio Ljubljana, vendar na dostojen način. Šlo je za pravno vprašanje, kako je treba tolmačiti Splošno navodilo, kaj pomeni izraz »reprodukcija«, ali pridejo v poštev samo radijske postaje in podjetja za snemanje ali tudi lastniki radijskih aparatov in podobno.

To vprašanje je sedaj rešeno. Sekretariat za zakonodajo in organizacijo Zveznega izvršnega

sveta je s svojim dopisom Sekretariatu za zakonodajo pri izvršnem svetu Narodne skupščine LRS z dne 18. 5. 1956, števil. 642, tolmačil splošno navodilo (Ur. list FLRJ, števil. 19/53) in odobril stališče Jugoslovanske avtorske agencije v tej zadevi. Citirani dopis pravi dobesedno:

»Iz navedenih razlogov smatramo, da je zgrešeno mišljenje Radia Ljubljane, po katerem bi obstojal pravni odnos v gornjem primeru samo med izvajalci in radijsko postajo, ne pa tudi med izvajalci in lastnikom radijskega aparata, kadar ta javno reproducira posnete izvedbe glasbenih in književnih del, ki jih oddaja radijska postaja. Zaradi tega je Jugoslovanska avtorska agencija pooblašena, da omenjene honorarje izterjava na osnovi Splošnega navodila z dne 6. maja 1953.«

Tako je tolmačil Zvezni izvršni svet svoje Splošno navodilo prav v času, ko je pisec članka »Ali so upravičeni?« Jugoslovansko avtorsko agencijo dolžil: »Pri tem poskusu se prav nič ne pomišljajo potvoriti in svojim zasluzkarskim namenom prilagoditi navodilo Zveznega izvršnega sveta.« Kdo je torej potvarjal Splošno navodilo Zveznega izvršnega sveta? Kdo je tolmačil napačno? Ali Jugoslovanska avtorska agencija ali pisec članka?

Stališče Jugoslovanske avtorske agencije pa je odobrilo tudi Vrhovno gospodarsko sodišče Beogradu s svojo sodbo z dne 6. avgusta 1956, števil. SI — 293/56 — 3. Sodišče je zavrnilo

priziv podjetja »Černomerec« iz Zagreba, ki se je branilo plačevati avtorski honorar izvajalcem, češ da veže ta dolžnost samo radijske postaje, ne pa lastnikov radijskih aparatov. Sodišče stoji v tem pogledu na istem stališču kot Zvezni izvršni svet. Avtorski honorar izvajalcem je dolžan plačati vsak lastnik radijskega aparata, ki izvaja program radijskih postaj javno z namenom zasluzka, propagande ali reklame.

Te smernice je vsebovala tudi okrožnica, ki jo je agencija razpošiljala obenem s predloženo pogodbo. Lastniki radijskih aparatov, ki so utemeljeno pojasnili, da radijskega aparata niso uporabljali javno s prej navedenimi nameni, so bili takoj črtani, zlasti če se je izkazalo, da je lastnik aparata kulturno-prosvetna ustanova.

Problem je tako končno rešen, vendar nekoliko drugače, kot je pričakoval pisec članka »Ali so upravičeni?«. Na to njegovo vprašanje lahko sedaj mirno odgovorimo: »Da, so upravičeni!«

Jugoslovanska avtorska agencija
Referent za mehanične pravice:
K. B.

»Tanec« gostuje

Ansambel narodnih plesov in pesmi »Tanec« bo od 13. avgusta pa do 22. septembra nastopil v Bonnu, Münchenu, Stuttgartu, Frankfurtu na Meini in drugih večjih mestih v Zahodni Nemčiji, kjer bo privedil približno 70 nastopov narodnih plesov, pesmi in instrumentalne glasbe.

16. Rimsko slikarstvo poznano po mnogih ohranjenih freskah v Rimu, Pompejih in drugih mestih. Tudi rimsko slikarstvo je odsev grškega slikarstva. Po nekaterih slikah iz Pompejev, ki so kopije originalov iz helenistične dobe, moremo pravzaprav slutiti veličino grškega slikarstva, ki nam je v originalih nepoznano, če izzamemo grško vazno slikarstvo.

Vsebinsko nam te rimske slike predstavljajo razne mitološke prizore, pokrajinske slike, pa tudi posamezne figure in portrete. Na ravno ploskev stene so umeli naslikati globino in pričarati prostor na čisto slikarski način — z barvnimi, svetlimi in temnimi lisami. Poleg stenskega slikarstva so slikali tudi na marmornate plošče. V mozaični tehniki, ki je bila zelo priljubljena, so izdelovali največkrat tla in vanj vdolovali cele slike.

Na sliki: freska iz Pompejev, ki predstavlja Erosa na vozu z delfini.

Premalo aktivnih društev

Na zasedanju Okrajnega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva v Kopru, so razpravljali tudi o dejavnosti prosvetnih društev. Iz poročila predsednika Okrajnega sveta Zveze Svobod in prosvetnih društev je bilo razvidno, da je v okraju registriranih 57 prosvetnih društev, od teh pa jih aktivno deluje le 35. Le 10 društev deluje v mestih in industrijskih središčih, ostala pa na podeželju. V zadnjih dveh letih so v okraju ustanovili le pet novih društev. Na področju, kjer se organizacije pre-

magujejo žalostno dediščino fašizma, so prosvetna društva le redko posejana. Željo prebivalstva po izobrazbi kažejo podatki o obisku ljudskih knjižnic, ki pa so žal še slabo založene s knjigami. Občinski ljudski odbori, podjetja in zadruga, bi morale smotrnejše podpirati te knjižnice in jim omogočiti organsko rast. Zato je sklep Okrajnega sveta o ustanovitvi skupne pevovodske šole z okrajem Gorico umesten, kajti le tako bodo lahko poživili zanimanje za petje in razgibali podeželsko prebivalstvo.

DVOJE PROTI

HANS HELMUT KIRST: NIČ, OSEM-PETNAJST (odlomek)

«Oa srca dobrodošli, prečastiti,» je rekel stari Freitag v svoji jetniški celici in z dvomljivim začudenjem, lastnim nevernikom, če srečajo čudodelca, gledal župnika Westhaus. «Menda mi ne prinašate tolačbe?»

«Prav nasprotno,» je resno rekel Westhaus, «prej sam potrebujem vaše tolačbe.»

«Moja hiša je vaša hiša!» je vzkliknil stari Freitag in razprostri roke, vendar samo, da bi pokazal gole stene svoje celice. Zadržano se je smehljaj in voljno dal obiskovalcu prostora na svojem pogradu.

Prečastiti Westhaus visokorase, mož z izčrpanim, od dolgih nočnih bedenj utrujenim obrazom, se ni obočavljajal; široko je sedel in se v zadregu smehljaj. «To je pa že svinjarija!» je rekel prepričano in kimal predse.

«Nikar kleti, prečastiti,» mu je zaklical stari Freitag.

«Takšen, kakršen sem tu, sem krotak ko jagnje,» je vdano rekel duhovnik in v očeh mu je s jala otožna vdanost, čeprav je umel brado bojevito potisnjeno naprej in so mu pesti počivale na koljenih.

«Tako kot vas vidim pred seboj,» je dejal stari Freitag, «prav tako sem si vedno predstavljal krotko jagnje.»

«Gospod Freitag,» je rekel prečastiti Westhaus, «nisiert prišel kot dušebrižnik, zato nisem tu kot jetniški duhovnik — samo ta služba, ki sem jo prevzel, ker sem edini duhovnik svoje verzopovedi v tem kraju, mi je omogočila dostop k vam.»

«Prišli ste k meni in to me veseli,» je rekel stari Freitag. «Morda pridem tudi jaz nekoč k vam.»

«Vi ste druge vere,» je ugotovil prečastiti, «morda sploh nobene. Vendar me to v tem položaju ne sme zanimati.»

«Odpuščate svojim sovražnikom?»

«Ali sva bila kdaj sovražnika, gospod Freitag? Kvečjemu nasprotnika! Pa kaj se to pravi! Ali nisva celo dvajset let vlekla za isto vrvo?»

«In nisva prišla pr tem niti korak naprej.»

«Vlekla sva pa le!»

Stari Freitag se je naslonil nekoliko nazaj, da je zadel s hrbtom ob pobeljeni zid. Gledal je brezupni, omari podobni prostor in se ogibal pogledati v preiskujoče župnikove oči. «Čemu ste tu?» je vprašal čez nekaj časa.

«Najprej, da vam prinesem pozdrave. Pozdrave vaše hčere in vaših vnukov. Vsi so zdravi in, kolikor je danes sploh še mogoče dobre volje.»

«Ali ima novice o možu?»

«Ne neposrednih. Nekaj desetnik je sporočil, da

je poročnik Asch na potu semkaj. Pri tem ga je očitno nekaj zadržalo. Toda on sodi k ljudem, ki imajo čuječega angela varuha.»

«Hvala, prečastiti,» je rekel Freitag. — «Odprito me veseli, da je, kot vidim, vse v redu. Pri takih novicah me nit čuječi angeli varuhi ne motijo. Čemu pa ste pravzaprav prišli?»

«Da vas posvarim, gospod Freitag!» je krepko zaklical župnik.

«Mene?» se je v resnici začudil stari Freitag in se počasi presedel. «Zakaj pa mene? Jaz sem tu v ječi. Vaši opomini bodo zdaj potrebnejši drugim.»

«Brezupno, zaman, nesmiselno!» je planilo iz prečastitega Westhaus. «Kar se dogaja tam, obtožujoče je stegniti desnico, ni več mogoče zadržati.»

«Naše mesto,» ga je mirno popravlil stari Freitag, «je na vaši levi, gospod župnik.»

Zupnik je naglo povesil roko. Preiskujoče je gledal moža, ki mu je sedel ob strani, in ga z očmi vabil, naj govori. «Zdaj pa čisto odkrito, gospod Freitag, ga je pozval, ali ste pristovoljno tu notri — ali ne?»

«Pristovoljno ne — toda radi!»

«Pa ne gre za dogovorjeno igro?»

«Igra je bila ugodna, to je vse. Prevare ni bilo. Poleg tega sem tako rekoč zapadel — mogoče mi je bilo dokazati na ducate določenih, državni sovražnih ali tudi veleizdajalskih izjav. Tako so me v splošno veselje državnih zvestih zaprli: da bi me postavili pred sodišče, se zdi, da ne bo več časa. Pravzaprav mi je žal — vedno sem si želel nekaj večji forum.»

«Pa vaš srčni prijatelj in svak, kavarnar Asch, ta nadnacist...»

«Prečastiti,» je mirno rekel stari Freitag, «ne pozabte, prosim, kje ste. Predvsem ne mislite, da sem pri vas v spovednici. Te duševne muke vam ne bi mogel pripraviti.»

«Razumite me vendar,» mu je z rotečimi kretnjami vneto prigovarjal župnik Westhaus. «Skušajte me vendar razumeti!»

«Pa poskusite vi mene, gospod župnik. Kolikor sem poučen, sodijo taka prizadevanja celo v vaš poklic.»

«Da, to sodi v mojo službo! In ni zadnji razlog, da sem zaradi tega tudi tu. Saj vendar nočem drugega, ko da me razumete. Zame je to važno — celo prosim vas tega.»

«Počasi,» je zatleglo rekel stari Freitag, «vedno manj razumem.»

Prečastiti Westhaus je zajel sapo. Stegnil je roke in zdelo se je, da jih hoče položiti Freitagu na rame, toda ta se mu je sploh umaknil.

«Poslušajte, gospod Freitag! Upam, da ste razmišljali o tem, kar zdaj prihaja.»

«Ze dvanajst let ne mislim nič drugega.»

«Naše mesto,» ga je rotill Westhaus, «je postalo čarovniški kotel! Skoro vsi se prажijo v njem s svojimi strahovi, z dobičkazelnostjo in s hotljivostjo, trese jih krvoželjnost ali pa gnijejo v ravnodušnosti. Jutri ali pojutrišnjem pridejo Amerikanci, ki bodo že samo s svojim prihodom pogasili ogenj pod satanovim kotlom. Toda vročina v kotlu bo še vedno ostala, ožgan ne in oparine ne bodo takoj izginile, opekline se še dolgo ne bodo zacelile. Tedne, mesece, morda več let bo trajalo, da bo toplina v našem mestu zopet običajna.»

«Da zopet pride nekdo, znova razpihne ogenjček in pripravi Nemce do tega, da se postavijo v vrsto — zaradi podkurjevanja!»

«To se nikoli več ne zgodi, Freitag, nikoli več!»

«Saj vendar verujete, kar je v svetem pismu, gospod župnik? Kaj ste morda nehali brati zgodbe o raju?»

«Pustiva vendar to, gospod Freitag!» je odbil prečastiti Westhaus. «Ne prihajajte mi z navihano stmi, kjer gre zgolj za življenjska vprašanja. Gotovo je vsekakor eno: življenje mora teči in bo teklo dalje. Iz starih razvalin mora vstati nov red. Na tej točki se bova morala sniti.»

«Čemu prav midva, prečastiti?»

«To veste prav tako dobro kot jaz, gospod Freitag. Novi čas potrebuje ljudi, ki se niso plazili pred narodnim socializmom po trebuhu. Potrebuje blaghi, krščanskih ljudi.»

«V KZ (koncentracijsko taborišče) jih je vse polno! Poleg tega nikoli ne smete pozabiti, da jih ni malo, ker le zato niso zlezli nacistom v zadnjico, ker jim niso dali prilike. Plazilci, ki so jih večraj ovirali, so bodo vneto rinili med junake odpora. Zločinec iz navade, ki so tudi sedeli v KZ, se bodo dali slaviti kot heomajni protifašisti. In če hočete čisto natančno vedeti, gospod župnik — tudi mene ni nihče pozval, da stopim v edino zveličavno stranko. Morda je to pravi vzrok, zakaj nisem v njej.»

«Pustite vendar svoje dialektične jezične vaje, gospod Freitag! Trenutno je vendar odločilo samo to, kaj se bo zgodilo v najbližjih dneh. Ko bodo Amerikanci tu, bova morala odločiti o važnih stvareh — vi kot star sindikalni delavec, jaz kot predstavnik tretjemu Reichu neprijetne ustanove.»

«Če naj bo dejansko tako,» je prepričevalno rekel stari Freitag, «bomo pač obračunali. Za las natančno — do zadnjega vinarja.»

«Odpustili in pozabili bomo,» je nič manj prepričano rekel prečastiti Westhaus. «Napake preteklosti bomo popravljali s krotkostjo.»

«Ne bomo!» je trmasto rekel stari Freitag. «Kdor je obogatel, ga bomo naredili zopet ubogega. Kdor je dal obesati ali je obešal, bo obešen. Le tistemu, ki je zašel v zmoto, ne da bi s tem prehal kri, bomo molče odpustili.»

«Ne!» je silovito zavpil Westhaus. «Ne, ne! To se pravi povrniti umor z umorom. Edino, kar mora priti zdaj, je veliko odpuščanje. Splošno odpuščanje. Odeza!»

«Gospod župnik,» je trdo rekel stari Freitag, «zdaj imamo edinstveno priliko, da izločimo vse lopove

NEKAJ SPOMINOV NA STAVKO V TOVARNI »EIFLER« V LJUBLJANI

Zatulila je sirena...

Vso pot po tovarni in čez dvorišče je moister Deimek spremenjal barve na obrazu kakor obsonjenc, ki gre pod vešala, o čemer vsi, ki so ga takrat videli, še danes radi govorijo. Z njim vred pa so posebne skupine odstranile iz tovarne tudi kakih 5 do 6 njegovih podrepanikov in zaupnikov podjetja.

Vse to je trajalo le nekaj minut in tovarna je bila v naših rokah. Spominjam se, da sva se takrat z Albinom Kovačem na dvorišču objela in poljubila od veselja. Toda tedaj je pridrela policija na konjih, na kolesih in z motocikli.

«Odprite!», je zakričal policijski komisar pred ograjo.

«Ne bomo odprli,» smo odgovorili vsi kot en mož. «Živih nas ne boste spravili iz tovarne!»

Policija je popustila, ko je videla, da brez krvi ne bo šlo. Naš delavski zaupnik pa je policijske-

mu komisarju dal zagotovilo, da ne bomo dopustili nobene škode na strojih in poslopih in da se nikomur ne bo skrivil las na glavi, dokler nas bodo pustili v miru.

Manj kakor mesec dni smo nato ostali v tovarni vsi do zadnjega dan in noč pod vodstvom strokovnega odbora, medtem pa se tekla pogajanja. Podjetje je kmalu sprejelo vse naše zahteve, toda mi smo stavkali naprej iz solidarnosti do stavkujočih v Kranju in drugod. Zahtevali smo, da organizacija delodajalcev podpiše kolektivno pogodbo za vso Slovenijo.

Stavkovni odbor, ki mu je načelovala delavka Malči Kocjančič, je dovoljeval izhod iz tovarne samo v izjemnih primerih in so bili mnogi, ki ves čas, dokler je trajala zasedba, niti enkrat niso bili doma. Skoraj mesec dni, kolikor smo bili v tovarni, pa so se iz tovarne razlegali razigrani zvočni pesmi, harmonike in kitare.

Razen navadnih pesmi smo prepevali tudi borbene, take, ki so nekaj let kasneje postale prve partizanske pesmi.

Uredili smo si ležišča, seveda ločeno za moške in ločeno za ženske. Imeli smo vsak dan politične sestanke, stenski časopis z vedno novimi poročili in članki, godbo, ki nas je razveseljevala, pevski zbor, balinanje, urejeno sanitarno službo itd. Za šalo, deloma pa tudi zares, smo imeli moški tu in tam tudi vojaške vaje z lesenimi puškami. Stavkovne straže so dan in noč stražile tovarno, obenem z njimi pa tudi policaji in detektivi, tako da smo bili kar dvakrat zastraženi. Policija je večkrat pokušala priti v tovarno, toda vselej smo se postavili v bran in smo jim povedali, da bomo v primeru, če vdrejo v tovarno, legli vsak k svojemu stroju in bodo morali vsakega posebej nesti iz tovarne, če se tega ne bodo sramovali pred javnostjo. Naša borbena

morala je bila zato tako na visoki stopnji, ker je simpatizirala z nami vsa Ljubljana in ker je bilo v vsej Sloveniji blizu 10.000 tekstilnih delavcev. V Ljubljani samj je bilo obenem z nami v stavki tudi okoli 2.000 stavbincev in tudi uslužbenci Električne cestne železnice so v tem času izvedli stavko na podoben način kakor mi z zasedbo remize. S svojega nočnega zborovanja v Delavski zbornici so okoli 2. ure po polnoči v povorki odkorakali v Zg. Šiško in zasedli remizo kljub temu, da jo je branila policija, ki je tudi povorko med potjo na več mestih napadla. Remizo so držali zasedeno samo nekaj dni, ker je podjetje njihovim zahtevam takoj ugodilo.

Na dvorišču tovarne smo si iz opeke zgradili kuhinjo z dvema velikima kotloma, ki so nam jih dali na razpolago ljubljanski gozdovniki. Kmetje iz okoliških vasi so nam celo z vozovi dovažali hrano, dokler jien tega ni zabranila policija. Prav tako kakor kmetje so nas najizdatneje podpirali tudi trgovci in obrtniki ter delavci tistih tovarn, ki niso bile v stavki. Ves mesec smo imeli hrane toliko, da smo lahko vsem

delavcem vsak dan razdelili po tri redne in obilne obroke in še dopoldansko in popoldansko malico povrhu. Z denarjem, zbranim na isti način, pa smo ves čas stavke izplačevali vsem družinskim očetom in materam polne meзде. Bili so delavci in delavke, ki so zadrževali, da se še nikoli v življenju niso tako dobro hranili kakor v času stavke. Takoj v začetku stavke smo poslali tudi v sosednje tekstilne tovarne močne delegacije delavcev na kolesih, ki so pozivale tankjšnje delavstvo naj se nam pridruži v stavki. V tovarni Hibernik v Vižmarjih, ki je stopila v stavko istega dne kakor mi, pa smo bodrili delavce, naj vzdržijo do kraja in naj ne klonijo pred ničemer.

Po trindvajsetih dneh, ko sta minister Korošec in ban Natlačan poslala v Kranj cel vlak orožnikov, ki so sredi noči brutalno vdrli v tovarne in kopili ter bajonetj vrgli delavstvo iz tovarn, je naša motociklistična patrulja že navsezgodaj prinesla to strašno novice iz Kranja. Nekaj ur po dogodkih v Kranju smo bili tako že do podrobnosti obveščeni o zločinu, ki ga je režim zagrešil v Kranju in smo vedeli

Nemčije ali jih vsaj za vse čase ožigosamo. Če storo-mo to, bomo končno lahko zadihali. Če tega ne storimo — so čez deset ali petnajst let vsi zopet tu s svojimi velikimi gobci in s svojim kratkim spominom. Vedlj se bodo, ko da se sploh nič ni zgodilo, možica pa jim bo meketala, ko da jih nikoli ni videla, kako so strahopetno in bedno smrdeli v naj-globljem blatu.

»To se ne bo nikoli zgodilo,« je prepričano rekel Predčastiti. »Padli smo tako globoko, ko še nikoli v svoji zgodovini. Tega pogleda ne bi nikoli nihče po-zabil. Tako globokih ran si ni zadal se noben narod. Zdaj velja samo eno: zdraviti, zdraviti, zdraviti!«
»Heil, heil, heil! To bo vse, kar bo prišlo iz tega.«

»Potem se tu najina pota ločijo,« je zvelilo res-nostjo rekel župnik Westhaus. »Cerkev, katere slu-žabnik sem, je zavetišče tlačenih in preganjanih. Se nikoli nisem pokaza vrat človeku, ki je potreboval moje pomoči. V preteklih letih jih je prišlo k meni mnogo: židov, socialistov, svobodolovcev, ubežni-kov in komunistov. Naslednja leta bodo prihajali drugi.«

»Strankarski borci, militaristi, hlapci rabljevi, to-varnarji orožja in komunisti.«

»Čemu ne? Če bodo prišli, jim bom pomagal, tako, kot sem vedno pomagal.«

»Potem, gospod župnik,« je nepopustljivo rekel stari Freitag, »imate prav: tu se najina pota ločijo!«

pa se ji je zagnusilo podarjeno svileni blago, spre-jeto povabilo na čašo vina, vse, kar bi jo moralo še v bodoče vezati na tega Baudyša. V obupu nad samo seboj bi najraje kriknila. Od tega dne pa je zopet preteklo mnogo vode.

Sončni žarek je na svoji poti po steni najprej obsvetil slko Marijine matere, močne kmečke žene, s prodornim pogledom, nato pa Marijinega moža, s katerega pogledom se je Marija srečala. V zadregi je pričela hitreje šivati, ker se je šele ob pogledu na moža spomnila, da ima v rokah tisto Baudyševo svilo kot taktat ...

»Imaš to od Baudyša?« jo je mož s presenetljivo spremenjenim glasom vprašal.

Čez nekaj trenutkov obojestranskega molčanja pa si je sam na svoje vprašanje odgovoril:

»Baudyš ji je podaril!«

»Ze davno,« je spregovorila Marija s komaj pre-mikajočimi ustnicami. Mož je nemirno hodil po sobi.

»Poslušaj, Marija!«

Mlada žena je sklonila glavo, zavedajoč se, da se bo zdaj zgodilo neka odločilnega.

»Ze dve leti nismo ničesar prihranili. Če kdo od naju zbolí ... Rad bi, da bi ti poskrbela ... Blža se jesen ...«

Bilo je moreče tiho. Marija je šivala in popolnoma nezavedno vbadala iglo.

»Vidiš, oba bi potrebovala obleko, a vem, da ni, mava denarja. Tako je, kaj ne, Marija?«

Marija bi se najraje zjokala nad njegovimi pono-šenimi oblekami, ko jih je sleherni dan obračala v rokah in poznala popolnoma vse natrgane niti.

Siloma se ji je ukradel v spomin dogodek prejšnjega dne, ko se je uprla vsiljenju šopa bankovcev, ki so ji kot vsako darilo razjedali dušni mir. Premišljanje pa so pretrgale moževe besede.

»Vidiš Marija, nimam mnogo denarja, a ...«

»V moji denarnici ...« je razburjeno začela.

»Kaj hočeš?«

»Vzemi ... mojo denarnico!«

Odprl jo je. V nji je našel šop zmečkanih bankov-ciev, kakor jih je prešnji večer stlačila.

»Čigavo?«

»Naše,« mu je odvrnila.

Mož je odreeno gledal na sklonjeno ženo in ni vedel, kaj naj reče.

»Lahko shranim?« je vprašal tiho.

»Kakor želiš.«

Prestopal je v nogavicah in končno brez besede odšel v sobo. Ko se je vrnil, je mehko vprašal nad perilom sklonjeno Marijo:

»Marija, ne bi hotela z menoj na sprehod?«

Rahlo je vtrepetala ob teh mamečih besedah, molčala.

»Mar naj grem kot vedno v kavarno? Saj sem tam vse leto ...«

»Pojdi,« je zašepetala.

Ves osupel se je obrnil k vratom in ji še rekel:

»Če bi hotela ven ... Lahko večerjam zunaj,« in odšel.

Marija se je izvil iz prsi presunljivo »ne!« in je sunkovito naslonila glavo na mizo. Ta dan ji je jok zadušil v prsih misel na spravo in novo pričeto življenje.

Prevedla: V. S.

TRILJE

Sonce je že od ranega jutra pripekalo na rumeno steno zakotne hiše. Nasproti stoječe hiše so bile že v senci, ko se je bežni sončni pramen ukradel na okensko polico in z zlatim sojem osvetlil notranost sobe, zbudil moža, ki je glasno zavezal in nato z navadami vsake nedelje vstal. Marija je v tesnobni ogabnosti stresla z rameni in odločila šivanje na krilo. Z brezizraznim pogledom se je zazrla skozi okno. Kostanj na dvorišču je pred nedavnim cvetel; ostali so samo posušeni cvetovi. V tem trenutku je spo-znala, da se ji zaradi pretežkega gorja, ki ji je klju-valo v prsah, lahko zagnusi tudi vse lepo. Če bi hotela opredeliti željo po izpovedi, bi to lahko ime-novala spomine; nikdar še ni o sebi govorila niti možu ali komu drugemu. Zdelo se ji je, ko da se ji je vsa preteklost zvala v klobčič, z nitko je začela od-vijati dogodek za dogodkom in s to tožbo bi rada potešila ranjena čustva. Vendar so bili vsi dogodki tako blizu, da se je zbala z misljo dotakniti že tako bolečega mesta.

Predvsem jo je preganjala zavest, da vsak ve o tem, da jo vsi obsojajo zaradi zakonske nezvestobe. Ko so ji tolki z raznimi namigavanji to pokazali — nekateri na surov način, drugi s prijateljsko za-upljivostjo ali s karajočim pogledom, ni bilo nikogar, ki mu ne bi bila dolžnost reči ji kaj groznega. Ta soseda govori v njeni navzočnosti o vlačugah, druga se zgraža nad prekomernim uživanjem mladega sveta — ah, koliko grozot mora prenesti!

Čeprav se je Marija silila h kijubovanju proti tem pretečim in vsiljivim mislim, je vsemu podkopavala trdna tla — slaba vest. Potem je neutolažljivo jokala. Ni se mogla več zateči ne k ljubčku ne k človeku, ki ga je ogoljufala za ljubezen. Protij vsem namigo-vanjem se je zdaj obnašala, kot da se nje ne tiče.

A Marijin mož? Sprva ni verjel pripovedovanju ljudi, a ko ga je začel razjedati dvom, je povi-pal. On, človek, ki je vedno ljubil red, je zapadel v po-

polno malodušje, dokler mu v službi niso zagrozili z upokojitvijo. Z Marijo o tem dolgo časa ni govoril. Ker je žena zahajala v ljubimčevo stanovanje, je, kadar je ni bilo pravočasno domov, da je moral čakati na večerjo, vzrojil. Ljudje so ga imenovali dobrično. Mariji pa se je prav zaradi te neodloč-nosti in dobrote še bolj zastudil.

Pramen svetlobe je padel na zid. Marija mu je zamišljeno sledila. Iz sobe je bilo slišati enakomerno dihanje, a nenadoma se je na divanu mož premaknil. Vstal je in v nogavicah prišel k Mariji, kot vsako nedeljo. Najprej je bobnal s prsti po mizi in govoreč sam s seboj hodil semtertja. Marija se je plaho ozrla po njem, kajti slutila je, da mu leži beseda na ustih ...

S tem: kakšne stroške povzroča žena možu, kako drago je življenje v zakonu, je začel že davno.

Nekoč, v prvih časih zakona, si je prišla na oble-ko šopek umetnih rož. Takrat je še razumel, da mora biti žena lepa in vabliva. Denarja pa je bilo vedno manj.

Ko pa se je čez nekaj let vrnila od šivilje s pre-urejenim krilom, so besede: »Potrebujem nov klobuk! Zame nič več ne skrbiš!« padale kot grob očiček za plačan izdatek.

Takrat se je v sebi skrušena zlomila in jokajoč potožila mlademu, komaj znanemu Baudyšu, da jo mož zanemarja in ji v lakomnosti ne pustj kupovati oblek. Pri prihodnjem sestanku jo je ljubček pričakal z darilom — blagom za obleko, ki pa ji ni ugajalo. Vračala se je domov razdvojen, pod težo občutene krivde. Ko je doma razprostrla blago, jo je s prihodom presenetil mož.

»Je to od Baudyša?« jo je z gnevom vprašal.

Marija je osramočena molče povesila oči in se za-mislila. Kot mlada žena je bila prepričana v iskrenost in ljubezen darovalca raznih dobrot, ki jih sprejme ljubljeno bitje. V trenutku po moževem vprašanju

da bo policija vsak trenutek na-padla tudi nas.

Komaj je Janez Križ ves raz-burjen povedal svoje strašne vtise iz Kranja, že je stala pred tovar-no množica oboroženih policajev. Mlad policijski komisar je pogle-dal na uro in nam dal 5 minut časa da zapustimo tovarno. To je bilo 16. septembra, približno ob 7 ur zjutraj.

Kor smo vedeli, da se policija tudi pri nas ne bo sramovala brutalnosti in ker so že padle na-še najmočnejše tovarne v Kranju, se nismo več upirali. Počasi smo začeli pospravljati svoje stvari in teku dobre pol ure smo tovarno zapustili. Pod zaščito policije se mojster Dejmek s peščico svojih privržencev in z nekaj brezposel-nimi stavkokazi takoj zmagoslavno vkorakal nazaj v podjetje, to-da proizvodnje ni mogel organi-zirati, ker z novimi ljudmi ni mo-gel nadomestiti starih izkušanih in sposobnih delavcev in delavk.

Toda vdali se še vedno nismo, temveč smo stavkali naprej izven tovarne. Utaborili smo se v gos-tilni Kačič in smo vzdržali še kak-kih 14 dni, celo nekaj dalj, kar-kor prej v vsej ostali Sloveniji. Sele ko je bilo pri glasovanju o

tem, ali naj nadaljujemo s stavko ali ne podanih že kakih 20 od-stotkov za dokončanje stavke in za vrnitev na delo, smo se na-slednji dan vsi naenkrat vrnili na delo, toda z opozorilom podjetju, da takoj ponovno stopimo v stav-ko, če bi podjetje izvajalo kake represalije. Na ta način smo pre-prečili vse odpuste razen enega, kjer je šlo za nameščenca, ki ga delavska organizacija ni mogla več šteti.

Obenem, ko smo se vrnili v tovarno, smo poslali banu Natla-čenju tričlansko delegacijo z na-pisano peticijo, v kateri smo o-gorčeno protestirali proti zločinu v Kranju ter kategorično zahte-vali odpust mojstra Dejmečka. V delegaciji smo bili: delavka Mar-ja Traven, nameščenska Ljudmila Smrajc - Smolinsky in jaz kot vodja delegacije. In glejte, zloč-vec, ki je izvršil Koroščovo naro-čilo in poslal v Kranj orožništvo, najvišji kraljevi uradnik v tedaj-nji Dravski banovini in kasnejši vojni zločinec ter izdajalec slo-venskega naroda št. 1. je zaradi solovitega ogorčenja javnosti klonil pred našo zahtevo in zmagali smo. Mojster Dejmek je moral v 24 urah za vedno zapustiti Jugosla-

vijo. Ko sem takrat stal kot vod-ja delegacije pred banom Natla-čenom v njegovj bleščeči pisarni v tedanji banški palači na Blei-weissovi cesti (sedanja palača Iz-vršnega sveta na Prešernovi ce-sni) in mu umestno obrazložil našo peticijo, res nisem pričakoval, da ga bo že čez 6 let zadela naša partizanska kroglja in mu med ostalimi zločini nad slovenskim ljudstvom poplačala tudi njegov kranjski zločin.

Obenem z ostalimi tekstilci v Sloveniji smo dosegli kolektivno pogodbo in si v dokažnji meri izboljšali svoj položaj.

Toda ne samo to. Največji in naravnost neprecenljiv pomen stavke je bil predvsem v moral-nem vplivu stavke na delavstvo v tovarni in na celotno prebival-stvo v bližnji in daljnji okolici tovarne. Delavstvo v tovarni F. Eiffler je ostalo enotno in borb-no tudi po končani stavki in je aktivno sodelovalo tudi pri u-stvarjanju enotnosti v nekaterih drugih ljubljanskih podjetjih. V krajih, kjer so stanovali, so Eiffler-jevi delavci osnovali ali pomaga-li osnovati delavska kulturna društva »Vzajemnost« ter v njih

aktivno delali. Obenem pa so se povezali v kmečko-delavskem gi-banju. Od tekstilne stavke v le-tu 1936 je ni bilo več politične akcije Komunistične partije od demonstracij, pollegalnih taborov in podobno pa do požarnih akcij, v katerih ne bi sodelovali tu-di delavci tovarne Eiffler. V de-monstraciji proti generalu Zivko-viču leta 1938 in v proti-draginjskih demonstracijah leta 1940, kakor tudi pozneje med samo okupacijo je delavstvo v tovarni Eiffler ustavilo delo in korpora-tivno odšlo na ulice. Pri državnih volitvah leta 1938, ko je na li-sti kmečko - delavskega gibanja v tedanjem srezu Ljubljana, oko-lica kandidiral tovariš Leskoček se je delavstvo v občini Ježica, kjer je bilo največ delavstva iz Eifflerjeve tovarne, kljub terorju in taktatnemu javnemu glasova-nju afirmiralo po številu dobljenih glasov kot druga najmočnejša politična skupina v občini.

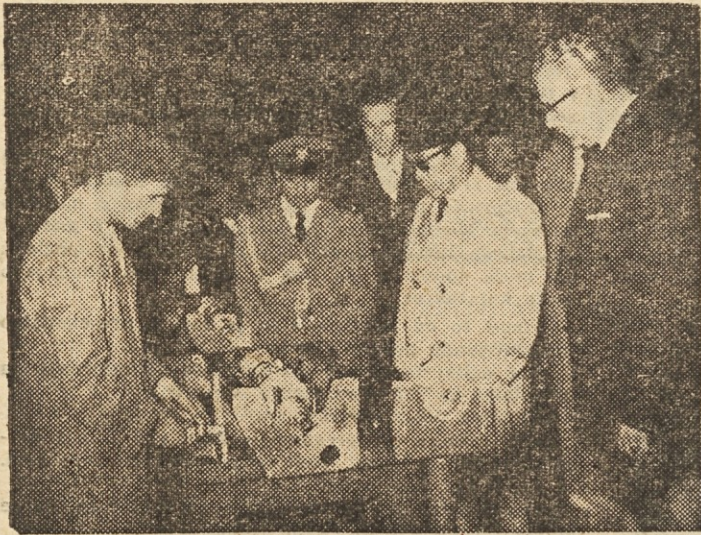
Seveda tudi vojna delavstva v tej tovarni ni našla neprivravljenega. Razen tega, da je celotna tovarna sodelovala v proti-draginjskih demonstracijah in v demon-stracijah za izpusitev pripornikov, se je podjetje izpremenilo v

pravo skladišče potrebščin za partizane ter v pravo trdnjavo O-svobodilne fronte. Predvsem pa je dala tovarna celo vrsto prvo-borcev in unakov ter tudi orga-nizatorjev prvih partizanskih od-redov. Cene Štupar, duša celokupne-ga gibanja v tovarni F. Eiffler in v celotnem ljubljanskem Po-savju eden izmed organizatorjev Rašiške čete, se ni več vrnil iz boja. Z njim vred pa je ostalo v gozdovih in mučilnicah še 16 to-varišev iz tega kolektiva, med njimi člani predvojne partijske organizacije: narodna heroja Rez-ka Dragar in Danila Kumarjev, Rado Kostič, Ljudmila Smrajc - Smolinsky, Mici Kovac in drugi, katerih imena so z zlatimi črkami napisana na spominski ploči na pročelju tovarne in v srcih oseh, ki so jih poznali.

Tekstilna stavka v tovarni F. Eiffler leta 1936 se je vsakomur, ki je v njej sodeloval, globoko vsinjila v spomin za vse življen-je. Marsikomu pa je prav ta stavka tudi do kraja odprla oči in tudi vplivala na njegovo na-daljnjo življenjsko pot prav tako za vse življenje.

Milo

KONEC

13. septembra popoldne je predsednik Sukarno v spremstvu Franca Leskoka, člana Zveznega izvršnega sveta, obiskal tovarno motorjev v Rakovcih. — Na sliki: Predsednik Sukarno na obhodu po tovarni

OB OBISKU PREDSEDNIKA INDONEZIJE DR. SUKARNA V JUGOSLAVIJI

NASI CILJI SO ISTI

V četrtek, 12. septembra, je prispe v Jugoslavijo na priateljski obisk predsednik republike Indonezije dr. Sukarno. Na zemunskem letališču so predsednika Sukarna in njegove spremljevalce sprejeli predsednik Tito in najvišji državni voditelji.

Takoj, ko se je spustilo letalo predsednika Sukarna na zemunsko letališče, so topovi izstrelili 24 saliv v pozdrav. Visokega gosta so prisrčno pozdravili predsednik republike Jostp Broz-Tito in podpredsedniki izvršnega sveta Edvard Kardelj, Aleksander Ranković in Svetozar Vukmanović ter ostali naši državniki. Na letališču je

V Indiji stavka 50.000 rudarjev

V premogovinskih države Bihar v Indiji je začelo stavkati okrog 50.000 delavcev. Stavkajoči zahtevajo povečanje mezd, premije v rižu in druge ugodnosti.

predsednik Sukarno med drugim izjavil tudi tole: »Dragi prijatelji, zelo sem srečen, ker sem prišel v Jugoslavijo. Rad bi se zahvalil predsedniku Titu, ki me je povabil v vašo državo. Mi imamo mnogo skupnih problemov. Rad bi povedal, da je Indonezija dobila neodvisnost šele 17. avgusta 1945. Pet let smo se borili za popolno neodvisnost. Šele leta 1949 smo se lahko lotili izgradnje naše dežele. Kot sem že rekel, imata Indonezija in Jugoslavija mnogo skupnih problemov. Se enkrat želim poudariti, da sem zelo zadovoljen, ker sem prišel v Jugoslavijo.«

Zvečer istega dne je maršal Tito v Belem dvoru izročil predsedniku Sukarno Red velike zvezde, s katerim ga je odlikoval za zaslug pri razvijanju in kreptitvi miroljubnega sodelovanja in prijateljskih odnosov med FLRJ in republiko Indonezijo.

Predsednik dr. Ahmed Sukarno si je v naslednjih dneh ogledal Sarajevo, odtož je odpotoval v Zenico in Zagreb in se po petih dneh potovanja po naši domovini spet vrnil v naše glavno mesto. V Beogradu sta zunanja ministra Indonezije in Jugoslavije Ruslan Abdulgani in Koča Popović podpisala skupno izjavo. Ob tej priložnosti je predsednik Sukarno izjavil novinarjem, da je to zelo

dobra skupna izjava in da pomeni najboljši prispevek k obravnavanju mednarodnih problemov. Predsednik Tito pa je rekel, da je zelo zadovoljen, ker ima v gosteh predsednika Indonezije, ki ga zelo ceni in z njim sodeluje pri kreptitvi miru v svetu, saj so cilji Jugoslavije in Indonezije isti. Zunanji minister indonezijske republike Abdulgani pa je dejal: »Mi smo zelo zadovoljni, ker smo prišli v Jugoslavijo ne samo zato, ker poznamo vašo zgodovinsko borbo, temveč tudi zaradi tega, ker gradi Jugoslavija novo družbeno ureditev, kar je tudi naš osnovni cilj.«

V državniki izjavi obeh predstavnikov je med drugim receno: »Obe državi, Jugoslavija in Indonezija, bosta še naprej vodili politiko miroljubne aktivne koeksistence na načelih enakopravnosti in medsebojnega spoštovanja, ozemeljske nedotakljivosti in suverenosti ter nevmišavanja v notranje zadeve in priznanje pravice vsakemu narodu do neodvisnega razvoja. Obe menita, da je za doseženi razvoj mednarodnih odnošajev potrebna popolna in enakopravna udeležba vseh narodov. Slabo razvitim državam bi bilo treba nuditi vso pomoč. Seveda bi morala biti ta brez kakršnih koli političnih pogojev. Kar pa se tiče sudeškega vprašanja, obe strani menita, da je treba ta problem urediti na mirnem način, brez grožnje s silo na podlagi spoštovanja, suverenosti in dostojanstva Egipta.«

V skupni izjavi predstavnikov obeh držav je razen tega še precej govora o prepovedi atomske energije in o kulturnem sodelovanju med Indonezijo in Jugoslavijo.

V torek je predsednik Sukarno odpotoval v Smederovo, kjer si je ogledal kmetijsko zadrugo, obiskal pa je tudi atomski inštitut v Vinči. V sredo je visoki gost odpotoval iz Beograda na zasebni obisk v Avstrijo.

Obiskali nas bosta sindikalni delegaciji Poljske in Madžarske

V začetku oktobra bo prispela v Jugoslavijo na desetdnevni obisk poljska sindikalna delegacija. Delegacija bo štela pet članov in jo bo vodil predsednik Centralnega sveta poljskih sindikatov Wiktor Klosiewicz.

Nekaj kasneje bo prispela v Jugoslavijo tudi delegacija madžarskih sindikatov. Tudi ta bo štela pet članov in jo bo vodil predsednik madžarskih sindikatov Sandor Gaspar. V Jugoslavijo bodo prišli 10. oktobra.

PISMO NAŠIH SINDIKATOV EGIPTOVSKIM DELAVCEM

Mi smo na vaši strani

Centralni svet Zveze sindikatov Jugoslavije je odgovoril na pismo Federacije sindikatov trgovinskih delavcev Egipta, ki so ga pred nedavnom poslali našim sindikatom.

V tem pismu je zapisano, da so jugoslovanski sindikati z največjo pozornostjo in simpatijo spremljali nedavne dogodke v Egiptu od nacionalizacije družbe Sueskega kanala do poslednje faze boja egiptovskega ljudstva za obravnavanje svojih suverenih pravic in težko priborjene neodvisnosti.

»Kakor vam je že znano — je poudarjeno v pismu — so bili narodi Jugoslavije v svoji bližnji in daljnji preteklosti nemalokrat postavljani pred težke preizkušnje. Za časa zadnje svetovne vojne je bil ogrožen celo njihov ob-

stoj. In vendar je bila pripravljena ljudestva, da si pribori svoje osnovne pravice in svobodo, močnejša od vsega in danes naši narodi kljub ogromnim žrtvam sami odločajo o svoji bodočnosti v svoji neodvisni socialistični domovini. Prav zato popolnoma delimo vaše prepričanje, da vas nikakršen pritisk, grožnja ali izsiljevanje, od kogar koli bi prišli, ne bodo omajali v pripravljenosti, da se odločno in do kraja borite za svobodo in suverenost svoje dežele. Bodite prepričani, da uživate v tem svojem boju moralno podporo vseh jugoslovanskih delavcev in njihovih sindikatov.

Pismo se zaključuje s toplimi

pozdravom in željami egiptovskim delovnim ljudem ter jim zagotavlja, da imajo delovni ljudje Egipta v narodih Jugoslavije najboljše prijatelje.

NIČ NOVEGA V ANGLIJI

Letošnja konferenca britanskih Trade Unionov, ki je bila pred nedavnim v Brightonu, se ni skoraj v ničemer razlikovala od prejšnjih sindikalnih zborovanj angleških delavcev. Tisoč delegatov, ki so predstavljali 100 sindikalnih zvez, je razpravljalo o najrazličnejših vprašanjih. Med najvažnejšimi je bil vsekakor problem plač in cen ter gospodarski položaj dežele, ki ni rožnat.

Angleška vlada je zaradi gospodarskih težav v deželi pozvala sindikate, naj ne zahtevajo večjih plač, da ne bi državo pretresla inflacija. O tej točki dnevnega reda so najdlje razpravljali in končno so soglasno zavrnili vladni poziv. To pomeni, da se bo spor sindikatov z vlado okrog gospodarskih vprašanj še bolj zoostrial.

No, najznačilnejše za to konferenco je, da je potekala v zelo prijateljskem vzdušju. Tako so prešli tudi vprašanje sodelovanja s sovjetskimi sindikati, ob kate-

rem so pričakovali ločitev duhov, na dokaj miren način. Z večino glasov levega in desnega krila sindikatov je bila zavrnjena resolucija, v kateri je predlagano, naj bi vzpostavili uradne zveze s sovjetskimi sindikati. Nekateri razlagajo takšno stališče s tem, da Walter Stevens in Arthur Deakin nista več med živimi.

Konferenca je razpravljala tudi o zunanjepolitičnih vprašanjih. Posebej pozornost so posvetili suški krizi. Soglasno so sprejeli resolucijo, s katero se daje podpora načrtu 18 držav za rešitev sudeškega vprašanja. Vendar obsojajo uporabo sile in menijo, da bi Velika Britanija in Francija ne smele začeti vojaške akcije proti Egiptu brez vednosti in odobritve Združenih narodov. Stališče angleških sindikatov je torej polovično. So za vojaško akcijo, toda le, če bi jo odobrila OZN. Vse kaže, da je to stališče vseeno vplivalo na zadržanje angleške vlade.

Svetovna sindikalna federacija podpira Egiptčane

Pred nedavnim je poslala Svetovna sindikalna federacija telegram kongresu egiptovskih sindikatov, v katerem podpira poziv egiptovskih delavcev delavecem vsega sveta na solidarnost proti britanskemu in francoskemu pritisku. Ti si namreč prizadevajo, da bi preprečili nemoteno plovbo po Sueskem kanalu.

IZ ARGENTINE Pregnanje komunistov

Argentinska policija je pretekl teden vdrla v sedeže osmih demokratičnih organizacij in izvršila preiskavo. Zaplenila je ves arhiv in drugo gradivo.

Casopisi v Buenos Airesu pišejo, da so razvili argentinski komunisti zadnje mesece široko dejavnost, kar se odraža zlasti v stavkovnih gibanjih. Poročajo, da je na enem izmed zadnjih članskih zborovanjih v predmestjih Buenos Airesa sodelovalo 100.000 ljudi.

V soboto, 15. sept. se je začel v Pekingu VIII. kongres kitajskih komunistov. Kongresu prisostvujejo tudi zastopniki Zveze komunistov Jugoslavije tovariši Jovan Veselinov, Vlada Popović in Rista Antonović. Poleg zastopnikov komunističnih partij iz 32 komunističnih in delavskih partij. Kongres je odprl Mao Ce Tung, poročilo CK pa je prebral Liju Sao Ci.

Temeljna naloga kongresa je povzeti izkušnje, pridobljene po VII. kongresu, združiti vsi partijo in ustvariti enotnost z vsemi tistimi silami in deželami, ki kažejo pripravljenost, da bi podprle socialistično graditev Kitajske. Kitajski komunisti so pripeljali deželo do zmage zato, ker se je KP naslonila na zvezo delavcev in kmetov in zbrala okrog sebe vse napredne sile. V drugi polovici lanskega leta in letos pa je izbojevala Partija odločilno zmago v socialistični preobrazbi kmetijstva in obrti ter kapitalistične industrije in trgovine. Toda o tem nekaj več pozneje.

Po japonski vojni je skušala Partija na miren način uveljaviti socialne in politične reforme v deželi. Prj tem je CK upošteval gospodarsko zaostalost in dejstvo, da v kitajskih razmerah niso zavezniki delavskega razreda le kmetje in drobna buržoazija, marveč tudi nacionalna buržoazija. Zato pa je seveda socialistična preobrazba dežele preračunana na daljši rok. Za izpolnitev temeljnih nalog prehodnega razdobja bodo potrebne po mnenju kitajskih komunistov tri petletke, čeprav bodo položeni temelji za socialistično preobrazbo v glavnem že v prvi petletki.

Zdaj grade 800 velikih in 694 srednjih industrijskih objektov, od katerih jih bodo 955 dogradili

do konca prve petletke. Industrijska proizvodnja se bo povečala za 90,3%. Na Kitajskem že izdelujejo kamione, reaktivna letala, opremo za električne centrale itd. Zgradili bodo 4000 km železnic in 10.000 km velikih cest.

Ogromni napor, da bi deželo naglo dvignili iz zaostalosti, dajejo že velike rezultate. Prihodnje

KONGRES KITAJSKIH KOMUNISTOV

leto se bo povečala proizvodnja jekla na 12 milijonov ton, premoga na 210 milijonov ton, električne energije na 40 milijard kWh. Narodni dohodek bo v drugi petletki za polovico večji kot v prvi, medtem ko se bodo izdatki za napredno obrambo po petino znižali, za kulturo in prosveto pa bodo izdali 60 do 70% več. Okrog dve petini vseh državnih dohodkov bodo porabili za razvoj industrije in kmetijstva. Plače delavcev in nameščencev pa bodo v drugi petletki povprečno za četrtino večje.

Nedvomno je eden izmed največjih uspehov kitajskih komunistov zmaga v socialistični preobrazbi vasi. V zadrage se je doslej vključilo 110 milijonov kmečkih gospodarstev, oziroma 91,7%. Od tega je 75 milijonov gospodarstev v socialističnih zadrugah. Obrtniki so skoraj vsi vključeni v zadrugah raznih vrst, kapitalistična industrija in trgovina pa sta prešli večinoma v kolektivno last. Država se je v tem obdobju morala odločiti za politiko uporabe kapitalistične industrije in trgovine, vendar pri tem nikakor niso dovolili kapitalizmu svobodnega

razvoja. Doslej so v glavnem izpolnili zelo zapleteno nalogo: spremembo sistema privatne lastnine nad proizvajalnimi sredstvi v sistem javne socialistične lastnine. S tem so že odločili vprašanje, kdo bo zmagal v boju med socializmom in kapitalizmom.

Poročevalec CK Sao Ci je naglasil, da se je Partija po zadnjem kongresu še močneje povezala z množicami. Kongres se je zavzel za strogo spoštovanje kolektivnega vodstva in za razširitev partijske demokracije. Partijski morajo biti seznanjeni z življenjskimi in delovnimi pogoji ljudstva ter zainteresirani na njihovi blaginji. »Vedno morajo delati naporno, živeti preprosto in podrediti svoje delo nadzorstvu Partije in delovnega ljudstva,« tako je zapisano v poročilu CK.

Govorec o mednarodnem položaju je Sao Ci dejal, da je ugoden za socialistično graditev Kitajske. Trajni mir na svetu postaja realno možen. Kitajska zunanja politika sloni na miroljubni koeksistenci med vsemi deželami. Kitajska podpira miroljubne sile, ki zahtevajo nacionalno neodvisnost in se bore za socialni napredok. Dandanes ni moč mimo azijskih in afriških dežel, ki so se znebile kolonialnega jarma in je njih politika miroljubna. One igrajo vedno večjo vlogo v mednarodnem svetu. Bandunška konferenca kaže, da je gibanje za nacionalno neodvisnost postalo ogromna svetovna sila. Kongres je posebej obsodil politiko nekaterih zahtodnih sil, zlasti Anglije in Francije, ki hočejo z grožnjami prisiliti Egipt na kapitulacijo o sudeškem vprašanju. Kongres je bil tudi enoten v tem, da je treba doseči priključitev Tajvana (Formoze) k matični deželi z mirmimi sredstvi in da je problem tega otoka notranja zadeva Kitajske.